

Helsingin kaupunki

Maahanmuutto ja monimuotoisuus Helsingissä 2013–2016

Sisällys

Maahanmuutto ja monimuotoisuus Helsingissä 2013–2016	3
1 Työllistyminen ja koulutus	5
2 Lasten ja nuorten koulutus	9
3 Perheiden tuki osana koulutusuria	15
4 Ikääntyneet maahanmuuttajat	17
5 Vapaa-ajan palvelut	18
6 Ruotsinkielinen kotoutuminen	19
7 Toimintaohjelmat	20
8 Monimuotoisuuden tukeminen kaupunkiorganisaatiossa	21
9 Maahanmuuttajien osallisuuden vahvistaminen järjestöyhteistyöllä	23
Liitteet	25

Maahanmuutto ja monimuotoisuus Helsingissä 2013–2016

Kaupunginhallitus kehotti 20.5.2013 silloista henkilöstökeskusta laatimaan 31.3.2014 mennessä toimenpideohjelman, jossa strategian osiossa ”Kansainvälinen Helsinki – Maahanmuuttajat aktiivisina kaupunkilaisina” mainitut toimenpiteet täsmennetään ja aikataulutetaan niin, että toimenpiteiden kautta lisätään maahanmuuttajien osallisuutta ja työllisyyttä sekä pienennetään maahanmuuttajien työttömyyttä ja maahanmuuttajataustaisten nuorten syrjäytymistä.

Tässä toimenpideohjelmassa on käsitelty Helsingin maahanmuuttaja-, monimuotoisuus- ja kotoutuspolitiikan lähtökohtia ja periaatteita. Lisäksi siinä on eritelty strategiaohjelman 2013–2016 linjausten mukaisia tavoitteita siten, että kukin strateginen tavoite on purettu toimenpiteiksi, joilla on vastuutahot sekä mittarit. Strategisten tavoitteiden ja toimenpiteiden perustelut nousevat toimintaympäristön muutoksista ja väestöllisistä faktoista, joita kuvataan tilastotietoihin perustuvassa liiteosassa. Toimenpideohjelma käsittää 10 toimenpidekokonaisuutta ja yhteensä 33 toimenpidettä.

Maahanmuuttajia on rekisteröidyn äidinkielen perusteella laskien 13 prosenttia Helsingin asukkaista. Kaupungin kaikissa hallintokunnissa tuotetaan laajasti palveluita, jotka kohdentuvat myös kaupungin maahanmuuttajataustaisiin asukkaisiin. Kaupunki tuottaa myös palveluita, jotka kohdentuvat nimenomaisesti maahanmuuttajien kotoutumi-

seen. Toimenpideohjelman tavoitteena on käsitellä näitä palveluja ainoastaan siltä osin kun se on kaupungin strategisen kehittämisen ja toimintaympäristön muutokseen vastaamisen kannalta perusteltua.

Tämän asiakirjan liitteenä on tilasto-osuus selitteineen, joka perustelee ja taustoittaa strategisia valintoja ja toimenpiteitä.

Laki kotoutumisen edistämisestä (30.12.2010/1386) edellyttää, että kunnalla on voimassa oleva maahanmuuttajien kotouttamisohjelma. Helsingin kaupungin kotouttamisohjelman muodostavat valtuuston hyväksymä strategiaohjelma, kaupunginhallituksen hyväksymä toimenpideohjelma sekä talouden ja toiminnan seurantaraportit.

Tavoitteet

Helsingin maahanmuuttaja- ja monimuotoisuuspolitiikan tavoitteet ovat:

- kaikki helsinkiläiset äidinkieleensä, kansalaisuuteensa ja syntymämaahansa katsomatta voivat tuntea itsensä helsinkiläisiksi
- kaikkien maahanmuuttajien aktiivinen osallisuus yhteiskunnassa

Keskeisiä aktiivisen osallisuuden tekijöitä ovat työ, mielekäs urapolku sekä myönteiset tulevaisuuden näkymät.

Tärkeimpiä maahanmuuttajapolitiikan päämääriä ovat:

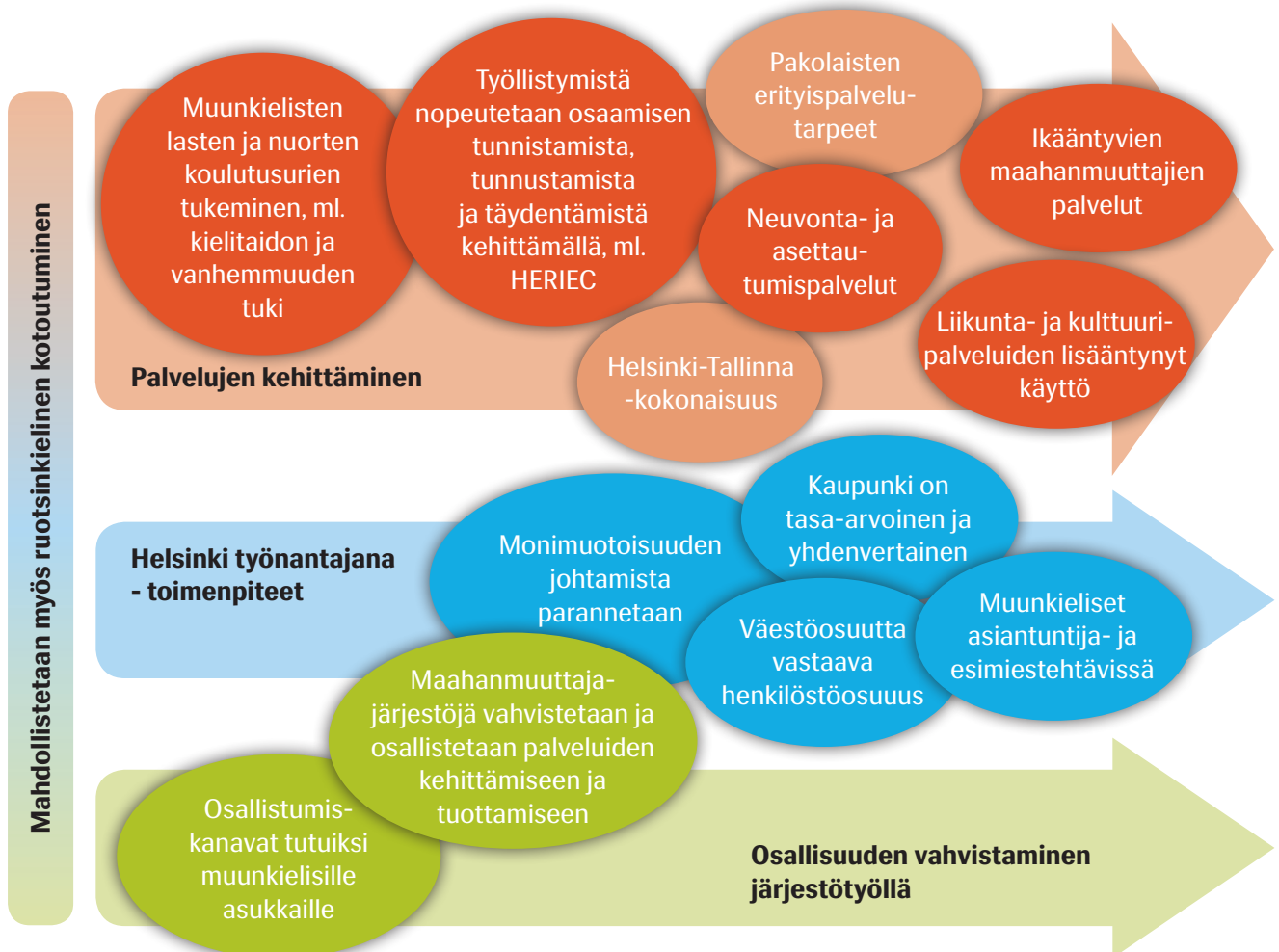
- nopea työllistyminen osaamista vastaaville aloille
- mielekkäät urapolut
- lasten ja nuorten koulutusurat, jotka tukevat edellä mainittuja päämääriä.

- Muut toimenpiteet tukevat välillisesti tai välittömästi edellä mainittuja päämääriä.

- Läpäisevänä periaatteena on, että maahanmuuttajat osallistuvat heitä koskevaan päätöksentekoon sekä palveluiden kehittämiseen ja tuottamiseen, muun muassa järjestötoiminnan kautta.

Kuvioon 1 on koottu seuraavilla sivuilla esiteltävät, valtuuston hyväksymään strategiaohjelmaan pohjautuvat linjaukset, niiden toimeenpano, vastuut ja mittarit.

Kuvio 1. Valtuustostrategiaan pohjautuvat tavoitteet

1

Työllistyminen ja koulutus

Strategiaohjelmaviite: Maahanmuuttajien ulkomailla hankitun osaamisen tunnistamista, tunnustamista ja täydentämistä ja työmarkkinoille siirtymistä tehostetaan yhteistyössä työhallinnon kanssa (s.9)

Mitä nopeammin maahan muuttanut henkilö kykenee työskentelemään koulutustaan vastaavissa tehtävissä, sitä suurempi on kaupungille ja yhteiskunnalle koitava lisäarvo. Tällä hetkellä ulkomailta hankitun osaamisen tunnistaminen, tunnustaminen ja täydentäminen sekä työllistyminen ovat hitaita, jopa vuosia vieviä prosesseja. Tutkimusten

mukaan maahanmuuttajat työllistyvät ajan kuluessa, mutta hitaasti ja usein tehtäviin, jotka eivät vastaa hankittua osaamista tai koulutusta. Helsingissä asuu useita tuhansia osaavia ja korkeasti koulutettuja maahanmuuttajia, jotka ovat joko työttöminä tai työskentelevät aloilla, jotka eivät vastaa heidän osaamistaan tai motivaatiotaan. Osaamisen tunnustamisen, tunnustamisen ja täydentämisen sekä työllistymisen prosessien nopeuttaminen on näistä syistä perusteltua. Samalla vaikutetaan edelleen siihen, että kotoutumiskoulutuksen sekä suomen ja ruotsin kielen koulutuksen saatavuus ja saavutettavuus paranee.

Toimenpide 1.1

Metropolipolitiikan aiesopimuksen mukaisesti ohjataan vastatulleet ja vasta työttömiksi jääneet maahanmuuttajat prosessiin – mahdollisesti yhteisessä toimipisteessä – jossa heidän osaamisensa, eli tutkinto ja ammattitaito tunnustetaan ja tunnustetaan joko näyttökokein tai eri viranomaisten tutkintojen tunnustamisprosessin kautta.

Tutkitaan Testipisteen mahdollisuuksia laajentua arvioimaan ammatillista osaamista yhteistyössä Stadin aikuisopiston ja muiden kaupungin toimijoiden kanssa. Stadin aikuisopisto osallistuu maahanmuuttajien ammatillisen osaamisen tunnustamisen ja tunnustamisen työkalujen kehittämiseen ja näiden käyttöön.

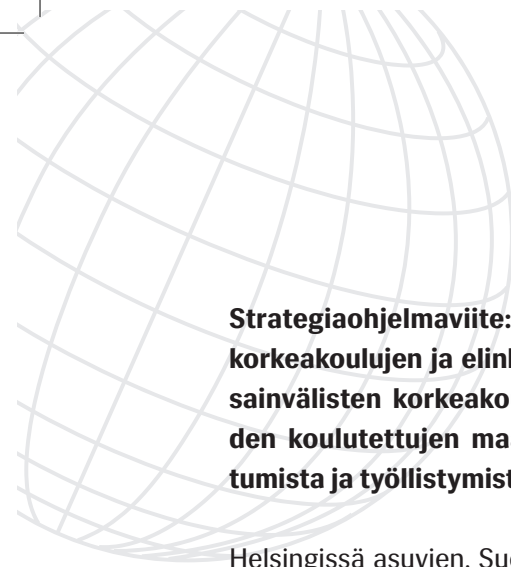
Kehitetään yhteistyössä työhallinnon ja opetushallinnon kanssa kotoutumiskoulutusta, joka tukee kielen oppimisen ohella osaamisen täydentämistä paikallisten työmarkkinoiden tarpeita ajatellen.

Vastuu

Kaupunginkanslian elinkeino-osasto ja opetusvirasto

Mittarit

Tunnistamisen ja tunnustamisen työkalut ovat käytössä. Kotoutumiskoulutusta on kehitetty siten, että se tukee kielen oppimista ja paikallisia työmarkkinoita.

Strategiaohjelmaviite: Edistetään yliopistojen, korkeakoulujen ja elinkeinoelämän kanssa kansainvälisten korkeakouluopiskelijoiden ja muiden koulutettujen maahanmuuttajien asettautumista ja työllistymistä (s.16)

Helsingissä asuvien, Suomessa koulutettujen sekä Suomeen muuttaneiden korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien työllistyminen osaamista vastaaviin työpaikkoihin on tutkimusten mukaan haas-

tavaa. Kansainvälisten osaamisresurssien saamiseksi tehokkaammin työmarkkinoille on mielekästä käynnistää toimia, jotka tehostavat elinkeinoelämän ja Helsingin seudulla asuvien koulutettujen maahanmuuttajien kohtaamista.

Toimenpide 1.2	Toteutetaan kansainvälisen osaamisen hyödyntämiseen keskittyvä <i>Helsinki Region Immigrant Employment Council</i> eli HERIEC -palvelualusta yhteistyössä elinkeinoelämän, korkeakoulujen ja työhallinnon kanssa, toimintamuotona mm. talent match, mentorointi, urapalveluyhteistyö ja tutkintojen sisältöihin vaikuttaminen.
Vastuu	Kaupunginkanslian elinkeino-osasto
Mittari	Palvelun käynnistyminen, työnantaja- ja työnhakijakontaktit, työllistymiset

Strategiaohjelmaviite: kehitetään ulkomaalaisille työntekijöille ja heidän perheilleen suunnattuja asettautumispalveluja käyttäjälähtöisesti (s.17)

Helsinkiin muuttaa maahanmuuttajia yhä useamista maista, erilaisista syistä ja eripituisiksi ajoiksi. Vaikka taloudellinen taantuma heikentää työllistymistä, työn vuoksi muuttaa edelleen Helsinkiin sekä EU-alueelta että sen ulkopuolelta vuosittain

tuhansia maahanmuuttajia perheineen tai yksin. Myös opiskelijamuutto kasvaa jatkuvasti.

Koska muuttosyyt, lähtömaat ja maassaoloaika vaihtelevat Helsinkiin muuttavilla, myös juridinen asema ja tarve neuvonnalle ja asettautumispalveluille vaihtelevat. Neuvontaa ja asettautumispalveluita tulisi kehittää yhä monikanavaisempaan ja käyttäjälähtöisempään suuntaan.

Toimenpide 1.3	Kehitetään Virka-Infon ja Infopankin palveluita yhteistyössä muiden neuvontapalveluita tarjoavien tahojen kanssa monikanavaiseksi kokonaisuudeksi, joka tukee eri käyttäjäryhmien asettautumisprosessia kokonaisvaltaisesti eri viranomaisten välillä.
Toimenpide 1.4	Rakennetaan tiiviimpi kumppanuuteen perustuva käyttäjälähtöinen asettautumista tukeva tiedottamisprosessi.
Toimenpide 1.5	Uudistetaan Helsinki Region Welcome Weeks -tapahtumakokonaisuutta
Toimenpide 1.6	Viedään neuvontapalveluita yrityksiin ja korkeakouluihin.
Vastuu	Kaupunginkanslian tietotekniikka- ja viestintä-osasto yhteistyössä elinkeino-osaston kanssa
Mittarit	Käyttäjämäärien kehitys vuosittain, asettautumisprosessien sujuvuus eri ryhmissä

Vaikka maahanmuuttajien työllisyys kohenee maassaoloajan myötä, ja eri ryhmien väliset erot kapenevat, on kehitys hidasta. Vaikuttaa siltä, että myöskään lapsina tai nuorina maahan muuttaneet eivät kaikilta osin saavuta vastaavaa työmarkkina-asemaa kuin ns. kantaväestö. Koulutuksella ja muilla työllistymistä edistävillä toimenpiteillä tilannetta voidaan kuitenkin parantaa.

Strategiaohjelmaviite: Parannetaan maahanmuuttajataustaisten helsinkiläisten työllistymisen mahdollisuuksia muun muassa parantamalla opinto-ohjausta, suuntaamalla oppisopimuskoulutusta ja tuettua työllistämistä, jossa työn oppimiseen yhdistetään kielen oppimista. Nostetaan näyttötutkintojen määrää. (s.9)

Toimenpide 1.7	Oppisopimuskoulutusta kehitetään edelleen vastaamaan maahanmuuttajien tarpeisiin muun muassa: <ul style="list-style-type: none"> - kohdentamalla oppisopimusinfoja ja tiedottamalla erilaisia viestintäkanavia hyödyntäen - osallistamalla maahanmuuttajajärjestöjä viestintään sekä palveluiden suunnitteluun ja toteuttamiseen - toteuttamalla oppisopimuskoulutuksen ennakkojaksoja ja oppisopimuksen treenijaksoja - kehittämällä oppisopimusopiskelijoille kielen kartoituspalveluita ja kielen oppimisen tukiprosessia koko oppisopimuksen ajalle yhteistyössä Avoimen ammattiopiston kanssa.
Vastuu	Opetusvirasto
Mittari	Toteutetut infot ja toteutunut tiedotus, toteutetut ennakkojaksot ja oppisopimuksen treenijaksot. Järjestöyhteistyötä kehitetty. Kehitetty toteutusmalli kielitaidon kartoitukseen/kielen oppimisen tuen toteutukseen.

Toimenpide 1.8	Helsingin kaupungin työkokeilun ja palkkatukityön jakson ajalta maahanmuuttaja saa suomen kielen koulutusta. Kehitetään edelleen suomen kielen ja työkokeilun yhdistävää mallia.
Vastuu	Kaupunginkanslian elinkeino-osasto
Mittari	Mallin vaikuttavuutta arvioidaan vuosittain osana työllisyydenhoidon vaikuttavuusmittausta.
Toimenpide 1.9	Ohjataan maahanmuuttajia suorittamaan näyttötutkintoja.
Vastuu	Stadin aikuisopisto yhteistyössä opetusviraston kanssa
Mittari	Maahanmuuttajataustaisten näyttötutkinnon suorittajien määrä kasvaa vuosittain.

2

Lasten ja nuorten koulutus

Maahanmuuttajataustaiset nuoret muodostavat heterogeenisen ryhmän. Nuoria muuttaa Suomeen eri-ikäisinä, erilaisista lähtökohdista ja erilaisilla valmiuksilla. Nuorten koulutus- ja ohjaustarpeet vaihtelevat vastaavasti. Palveluja tulee kehittää erityisesti niille nuorten ryhmille, joiden koulutukseen pääsy on heikointa. Näitä nuoria ovat erityisesti luku- ja kirjoitustaidottomat nuoret sekä oppivelvollisuusiän loppuvaiheessa tai sen päättymisen jälkeen maahan tulleet nuoret.

Maahanmuuttajanuorten heterogeenisyydestä johtuen on selvää, että yksi koulutuspolku ei sovi kaikille. Osalle nuorista riittää pelkkä suomen kielen koulutus tai tutkinnon tai sen osan täydennys. Osa tarvitsee räätälöityä ja toiminnallista kielikoulutusta. Jotkut nuorista tarvitsevat psykososiaalista kokonaisvaltaista tukea ja kiinnittymistä johonkin yhteisöön.

Nykyjärjestelmässä toisen asteen koulutusvaihtoehdot rakentuvat ensisijaisesti sille, että opiskelijalla on oppivelvollisuusiässä suoritettu peruskoulun todistus tai muuten vastaavat tiedot. Perusopetuksen päättövaiheessa maahan tulleille nuorille, joilla ei ole perusopetuksen päättövaiheen valmiuksia ja todistusta, onkin haasteellista siirtyä toisen asteen opintoihin. Oppivelvollisuusiän jälkeen eli yli 17-vuotiaana maahan tulleiden nuorten on vaikeaa, ellei lähes mahdotonta, löytää sopivaa koulutusta.

Seuraavissa toimenpiteissä on kuvattu ”Maahanmuuttajataustaisten nuorten koulutuspolut Hel-

singissä” -työryhmän (13.3.2013–28.2.2014) loppuraportin mukaiset toimenpide-ehdotukset. Ehdotukset koskevat oppivelvollisuusiän loppuvaiheessa maahan muuttaneita sekä oppivelvollisuusiän ylittäneitä luku- ja kirjoitustaidottomia nuoria.

Strategiaohjelmaviite: Turvataan maahanmuuttaja- ja maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten peruskoulun päättäminen ja toiselle asteelle pääsy ja sieltä valmistuminen (s.9)

Työryhmän ehdotukset räätälöidyiksi koulutuspalveluiksi

Nykyisiin järjestettäviin koulutuksiin on tietyt valintakriteerit, esimerkiksi kielitaitoa koskevat vaatimukset, jotka merkitsevät, että kaikki koulutusta tarvitsevat eivät pääse sen piiriin.

Nykyiset koulutuspalvelut eivät tällä hetkellä systemaattisesti tarjoa erityisesti nuorille suunnattua koulutusta, joka yhdistää ammatillisen koulutuksen ja kielikoulutuksen ja joka mahdollistaa ammattitutkinnon tai sen osien suorittamisen. Nykyjärjestelmässä nuoren on ensin saatava itselleen tarvittava kielitaito, jonka jälkeen hän voi päästä tutkintotavoitteiseen koulutukseen. Tämä porrasteisuus tekee koulutuspolusta pitkän ja on omiaan alentamaan nuoren motivaatiota.

Avointa nuorten maahanmuuttajien koulutusta on toteutettu Stadin ammattiopistossa Osallisen Suomessa -hankkeen rahoituksella 2011–2013.

Toimenpide 2.1 Perustetaan nuorille ammatillisen koulutuksen ja suomen kielen opinnot yhdistävä koulutus

Tavoitteena on ammatillinen koulutus, jossa nuori voi suorittaa koko ammatillisen tutkinnon tai sen osia ja samalla saada ammattialakohtaisten työelämää tukevan, riittävän kielitaidon ja muut valmiudet. Koulutus olisi suunnattu oppivelvollisuusiän loppuvaiheessa tulleille nuorille sekä oppivelvollisuusiän ylittäneille luku- ja kirjoitustaidottomille nuorille (17–29-vuotiaille).

Vastuu Stadin ammattiopiston avoin opisto

Mittari Koulutuksen pilottiryhmä on aloittanut koulutuksen vuonna 2016.

Lukuvuonna 2013–2014 toiminta jatkuu kaupungin rahoittamana avoimen opiston määräämällä rahoituksella. Koulutuksen aikana nuoret ovat parantaneet suomen kielen taitoaan sekä ovat tutustuneet eri ammattialoihin ja työpajoi-

mintaan. Koulutuksen painopiste on sosiaalisen identiteetin vahvistamisessa ja siirtymätaitojen etsimisessä. Opetusmenetelminä käytetään toiminnallista, työvaltaista oppimista, draamaa ja erilaisia vierailuja.

Toimenpide 2.2 Vakiinnutetaan avoin nuorten maahanmuuttajien koulutus

Koulutus on suunnattu perusopetuksen päättövaiheessa muuttaneille ja oppivelvollisuusiän ylittäneille, joilla ei ole perusopetuksen päättötodistusta Suomesta eikä kotimaasta. Sisältöjä, toimintatapoja ja integrointia ammatillisten opintojen suuntaan kehitetään edelleen. Tavoitteena on, että nuoret saavat riittävät valmiudet ja pääsevät toisen asteen tutkintotavoitteeseen koulutukseen.

Vastuu Stadin ammattiopisto

Mittari Avoin nuorten maahanmuuttajien koulutuksen jatko ja rahoitus varmistettu vuoden 2015 loppuun mennessä.

Suomen kielen koulutusta olisi tarkoituksenmukaista tuoda paikkoihin joissa nuoret viettävät vapaa-aikaansa. Matalan kynnyksen kielikoulutukseen ei tarvittaisi erillistä osoitusta, vaan nuoret voisivat osallistua koulutukseen niin halutessaan.

Kielikoulutus vahvistaisi osaltaan nuorten osallisuutta. Tällainen matalan kynnyksen toimintamalli vastaisi erityisesti niiden nuorten tarpeisiin, jotka odottavat koulutukseen tai muuhun toimenpiteeseen pääsyä.

Toimenpide 2.3

Selvitetään mahdollisuus perustaa nuorten matalan kynnyksen suomen kielen ja vapaa-ajan yhdistävä palvelu

Palvelu olisi suunnattu erityisesti 13–30-vuotiaille nuorille ja sitä voitaisiin järjestää alueellisesti esimerkiksi nuorisotaloilla, asukastaloissa ja koulun tiloissa. Järjestöt voisivat olla mukana mm. palvelun osan tuottajina ja tilojen tarjoajina. Palvelu tuotaisiin mahdollisimman lähelle nuoria, *alueelliset erot ja tarpeet huomioon ottaen. Nuoret voisivat hakeutua palveluun vapaasti.*

Vastuu

Opetusvirasto yhteistyössä kaupunginkanslian elinkeino-osaston, nuorisoasiainkeskuksen ja suomenkielisen työväenopiston kanssa

Mittari

Tarkempi ehdotus palvelun sisällöstä, toteutuksesta ja rahoituksesta tehty 2015 loppuun mennessä.

Työryhmän ehdotukset palveluihin ohjauksen tehostamisesta

Kehitetään oppivelvollisuusiän loppuvaiheessa maahan tulleiden nuorten ohjausta perusopetuk-

sesta koulutukseen tai muuhun toimenpiteeseen. Koulutukseen ohjaaminen perustuu yhteistyöhön ja tiedonvaihtoon eri tahojen kesken. Näitä tahoja ovat muun muassa sosiaali- ja terveystieteiden, TE-toimisto ja eri oppilaitokset.

Toimenpide 2.4

Kuvataan oppivelvollisuusiän loppuvaiheessa tulleiden nuorten koulutuspalvelut. Kuvaus tehdään palvelemaan nuorten ohjaamista heille sopivalle koulutuspolulle.

Laaditaan tiivis koulutuspolkujen kuvaus, josta ilmenee, kenelle kaikille koulutuspolkuja tarjolla, mitä polut sisältävät, ja miten niille voi päästä. Kuvaus toteutetaan yhteistyössä Uudenmaan ELY-keskuksen kanssa ja se on tarkoitettu koulutukseen ohjaavien tahojen käyttöön.

Vastuu

Opetusvirasto yhteistyössä kaupunginkanslian elinkeino-osaston kanssa

Mittari

Kuvaus on tehty vuoden 2016 loppuun mennessä.

Toimenpide 2.5 Kehitetään oppivelvollisuusiän loppuvaiheessa maahan tulleiden nuorten ohjausta perusopetuksesta toiselle asteelle

Perusopetuksen lopussa maahan tulleita oppilaita varten käynnistetään valmistavan opetuksen piirissä ohjelma, jossa tuetaan heidän kotoutumistaan ja oppimisvalmiuksiaan. Perusopetuksen valmistavaa opetusta kehitetään samalla joustavien opetusjärjestelyjen suuntaan. Kotoutumista ja osallisuutta tuetaan koulun ohjaus- ja tukipalveluiden lisäksi nuorisiohjaajan tai sosiaaliohjaajan avulla. Perusopetukseen valmistavaa opetusta kehitetään joustavien opetusjärjestelyjen suuntaan. Hyödynnetään edelleen moniammatillisesti kehitettyjä opetusviraston ja nuorisosiainkeskuksen malleja (mm. Luotsi ja Jopo).

Vastuu Opetusvirasto

Mittari Ohjelma on käynnistetty vuoden 2015 loppuun mennessä.

Työryhmän ehdotukset alle ja yli 25-vuotiaiden nuorten opintojen aikaisen toimeentulon turvaamiseksi

Toimeentulo opintojen aikana on riippuvainen siitä, onko nuori ennen opintojen alkamista työttömänä vai ei. Mikäli nuori on työtön, hänen ensisijainen tukimuotonsa on työmarkkinatuki. Jos nuori on kotoutumisajan piirissä, tuki maksetaan kotoutumistukena. Nuori, joka ei ole TE-palveluiden asiakkaana, voi hakea Kelan opintotukea päätoimisiin opintoihin. Jos nuori jää koulutuksen ja työn ulkopuolelle, hänen viimesijainen toimeentulon muotonsa on toimeentulotuki.

Ne alle 25-vuotiaat, jotka ovat suorittaneet ainoastaan perusasteen tai lukion, ovat velvollisia hake-

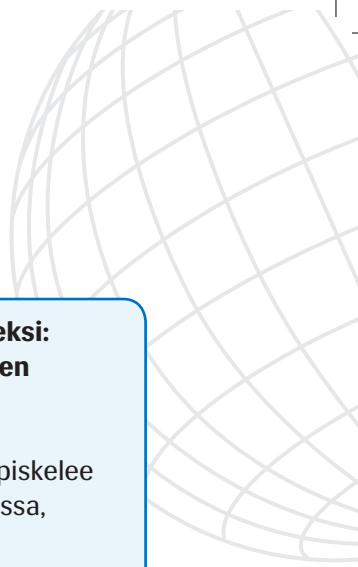
maan tutkintoon johtavaan, ammatillisia valmiuksia antavaan koulutukseen. 17 vuotta täyttänyt voi saada työmarkkinatukea ajalta, jolloin osallistuu työllistymistä edistävään palveluun esimerkiksi työnhaku- ja uravalmennukseen tai koulutus- ja työkokeiluun. Tukea ei kuitenkaan saa työttömyysajalta. 18-vuotiaana voi saada työmarkkinatukea myös työttömyysajalta.

Opintojen aikaista toimeentuloa koskevat säännökset ovat monimutkaiset. Nuoret eivät välttämättä ymmärrä hakeutumisvelvoitetta tai he eivät ole osanneet hakeutua oikeanlaiseen koulutukseen.

Toimenpide 2.6 Ehdotus alle 25-vuotiaiden toimeentulon turvaamiseksi: peruskoulun ja muiden ohjaavien tahojen tulee huolehtia siitä, että nuori ymmärtää ja toimii koulutukseen hakemista koskevan velvoitteen mukaisesti

Vastuu Opetusvirasto yhteistyössä kaupunginkanslian elinkeino-osaston ja TE-hallinnon kanssa

Mittari Ohjauksessa on kiinnitetty huomiota hakemisvelvoitteesta tiedottamiseen.

Toimenpide 2.7**Ehdotus alle ja yli 25-vuotiaiden nuorten toimeentulon turvaamiseksi: Mahdollistetaan aikuisten perusopetuksen ja aikuislukion opintojen suorittaminen työmarkkinatuella**

Omaehtoinen opiskelu on mahdollista vähintään 25-vuotiaalle, joka opiskelee päätoimisesti eli suorittaa tutkintoa yliopistossa, ammattikorkeakoulussa, nuorten lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa.

Peruskouluopintojen tukeminen työttömyysetuudella on mahdollista, mutta voidakseen opiskella niitä, henkilön on pitänyt täyttää 25 vuotta ennen opintojen aloittamista. Tämä ei auta niitä alle 25-vuotiaita, joiden kotoutumisaika on jo kulunut ja jotka ohjautuvat perusopetuksesta.

Omaehtoisen työmarkkinatuella opiskelun kriteerejä tulisi muuttaa siten, että nuori voisi opiskella sillä myös aikuisten peruskouluopintoja. Mikäli kyse on lain tulkinnasta, tulkintoja tulee väljentää niin, että ne vastaavat niiden oppivelvollisuuden ylittäneiden nuorten tuen tarvetta, jotka eivät ole saaneet perusopetuksen päättötodistusta. Lisäksi aikuislukion tutkintotavoitteisten opintojen tulisi oikeuttaa opintotukeen.

Tilanteessa jossa nuori opiskelee aikuisten perusopintoja ja hän ei ole oikeutettu opintososiaalisiin tai työttömyysetuuksiin, hänen tulisi voida saada toimeentulotukea. Järjestelmien yhteensovittaminen ei saa johtaa siihen, että nuoren on lopetettava opiskelu saadakseen toimeentulotukea.

Vastuu

Kaupunginkanslian elinkeino-osasto yhteistyössä opetusviraston kanssa

Mittari

Lainsäädäntöön ja ohjeistukseen vaikutettu 2016 mennessä.

Toimenpide 2.8**Perustetaan pysyvä Helsingin maahanmuuttajataustaisten nuorten kotoutumis- ja palveluverkosto**

Selvitetään mahdollisuus perustaa maahanmuuttajataustaisten nuorten kotoutumis- ja palveluverkosto esimerkiksi Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston (NOP) alaiseksi ryhmäksi, jonka tehtävinä olisi:

- työryhmän ehdotusten toimeenpano, toteutuksen koordinointi ja niiden seuranta
- maahanmuuttajanuorten koulutuspalvelujen kehittäminen Helsingissä yhteistyössä keskeisten kumppanien kanssa
- maahanmuuttajataustaisten nuorten palvelutarpeiden sekä erityisten kohderyhmien huomioiminen osana nuorten yhteiskuntatakuun toteuttamista
- maahanmuuttajanuorten koulutusurien tilastollinen seuranta vuosittain.

Vastuu

Opetusvirasto yhteistyössä kaupunginkanslian elinkeino-osaston kanssa

Mittari

Verkosto on nimitetty ja aloittanut toiminnan vuoden 2015 alusta.

Strategiaohjelmaviite: Vakinaistetaan maahanmuuttajanuorten lukioon ja ammatilliseen koulutukseen valmistava koulutus (s.17)

Toimenpide 2.9	Lukioon valmistavan koulutuksen toiminnot vakiintuvat vuonna 2014. Kaikille yhteinen, valtakunnallinen ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus on valmisteilla.
Vastuu	Opetusvirasto
Mittarit	Lukioon valmistavan koulutuksen toiminnot ovat vakiintuneet vuonna 2014. Ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen valmistelun etenemistä seurataan.

3

Perheiden tuki osana koulutusuria

Lapsiperheille suunnattujen palvelujen hyöty saavutetaan täysimääräisesti, kun lasten vanhemmat ovat tietoisia palvelujen sisällöistä ja heillä on mahdollisuus käydä lastensa kasvuun, opetukseen ja hyvinvointiin liittyviä keskusteluja palvelujen tuottajien kanssa. Maahanmuuttajien vahvaan vanhemmuuteen ja yhteiskunnalliseen toimijuuteen saattelu edellyttää palvelutuottajilta uudenlaisia, kaikki kuntalaiset saavuttavia informaatio- ja toimintamalleja ja tiivistä yhteistyötä maahanmuuttajayhteisöjen kanssa.

Lapsen eheän monikulttuurisen identiteetin ja monikielisuuden tukeminen on yhteiskunnallisesti merkittävää kuntatoimijoita, yhteisöjä ja vanhempia velvoittava prosessi.

Hallintokuntien mahdollisuus vastata monitoimijaisesti maahanmuuttajaperheillä olevien tietoaukkojen täydentämiseen rakentaa tehokkaimmin maahanmuuttaneille perheille ehjää kuvaa varhaiskasvatuksesta alkavan koulupolun vaatimuksista ja mahdollisuuksista. Palvelutuottajat tukevat perheiden eheyttä ja hyvinvointia tuottamalla vanhemmille tietoa sellaisessa muodossa, jossa nämä pystyvät sen

kieli- tai koulutustaustastaan huolimatta ottamaan vastaan. Jo kotoutumisen alkuvaiheessa saatu tieto edistää samalla myös vanhempien omaa yhteiskunnallista asemoitumista ja motivoi kielen oppimiseen ja omien urapolkujen löytymiseen.

Sellaisille, kuten kotona lapsiaan hoitaville, kielitaidottomille vanhemmille, joilla on erityinen riski jäädä tiedon ja kielen katveeseen, on hyvä kohdentaa toimenpiteitä, jotka edistävät yhteiskunnallista tietoperustaa ja kielitaidon saavuttamista. Kielitaito mahdollistaa omien ja lasten asioiden hoidon ja rakentaa samalla siltää myöhempiin opiskelu- ja työtoimintoihin. Maahanmuuttajaperheet ovat heterogeeninen ryhmä ja tästä syystä yhden monitoimijaisen mallin rinnalla on syytä kehittää myös alueellisia ja asukaslähtöisiä toimintatapoja vanhemmuuden tukemiseen.

Strategiaohjelmaviite: Maahanmuuttajaperheiden vanhemmuutta tuetaan erilaisin tukimuodoin neuvoloissa, päivähoitossa, leikkipuistossa, perhepalveluissa ja peruskoulussa. (s.9)

Toimenpide 3.1	Kehitetään edelleen vanhempien ja lasten kotoutumista tukevaa toimintaa leikkipuistojen, järjestöjen ja opetustoimen yhteistyönä. Selvitetään mahdollisuus perustaa yhteistyöryhmä, jonka tehtävä on tuottaa vanhemmuuden tueksi monitoimijainen malli.
Vastuu	Opetusvirasto, varhaiskasvatusvirasto, kirjasto, nuorisoasiainkeskus, sosiaali- ja terveysvirasto ja suomenkielinen työväenopisto
Mittarit	Vanhemmuuden tueksi on luotu monitoimijainen ja alueellinen malli. Osallistujamäärien ja osallistujien tyytyväisyyttä seurataan vuosittain 2015–2017.

Strategiaohjelmaviite: Maahanmuuttajataustaisten lasten kielellistä kehitystä tuetaan päivähoiton, neuvolan ja perusopetuksen toiminpitein (s.9)

Maahanmuuttajaperheiden lasten monikielinen pääoma on merkittävä valtti tulevaisuuden työ-

elämässä. Päivähoidon, neuvolan ja perusopetuksen tulee tukea monikielistä kehitystä. Vanhemmille tulee tarjota tietoa ja välineitä näiden kotona puhuttavien kielten kehittymisen edistämiseksi. Lapsille luodaan mahdollisuuksia oman kielen luonnolliseen nivoutumiseen osaksi lapsen toimintaympäristöä.

Toimenpide 3.2	Kehitetään edelleen S2 -opetusta päivähoitossa ja perusopetuksessa, oman äidinkielen opetusta perusopetuksessa, neuvolan tehostettuja 4-vuotistarkastuksia ja tehostettua tiedonvaihtoa päivähoiton, perusopetuksen ja neuvolan kesken. Parannetaan monikielisyyteen liittyvää neuvontatoimintaa neuvoloissa ja varhaiskasvatusvirastossa. Tuetaan omakielisiä kokeiluja päivähoiton ja perusopetuksen toiminnoissa ja tuetaan edelleen kerhotoimintaa. Kehitetään kielelliseen kehitykseen kohdentuvia mittareita virastojen välisenä yhteistyönä.
Vastuu	Varhaiskasvatusvirasto, sosiaali- ja terveysvirasto, opetusvirasto
Mittarit	Käyttäjä- ja palveluntuottaja-arvioita tehty. Kokeilutoimintoja tehty peruspalvelujen sisällä. Vaikuttavuudessa hyödynnetään lasten arvioita.

4

Ikääntyneet maahanmuuttajat

Strategiaohjelmaviite: huomioidaan maahanmuuttajat vanhuspalveluiden kehittämisessä (s.8)

Vaikka maahanmuuttajaväestö on keskimäärin nuorempaa kuin kantasuomalaiset, ikääntyneiden maahanmuuttajien määrää kasvaa. Ikääntyneen-

kin henkilön elämänlaadun kannalta suomen kielen toiminnallinen oppiminen on perusteltua. Kaupungin vanhuspalvelut, sekä palvelukeskusten että päivätoiminnan osalta, kaipaavat lisää työvälineitä, malleja ja yhteistyöverkostoja muunkielisen vanhusväestön tavoittamiseen ja palvelemiseen.

Toimenpide 4.1	Työväenopisto markkinoi suomen kielen koulutuksiaan ja muita oppiaineita maahanmuuttajataustaisille ikäihmisille ja vie kursseja palvelukeskuksiin.
Vastuu	Suomenkielinen työväenopisto ja sosiaali- ja terveystieteiden vanhuspalvelut
Mittarit	Koulutusten määrä, koulutusten piirissä olleiden määrä, palaute koulutuksista

5

Vapaa-ajan palvelut

Taide- ja kulttuurilaitosten yhtenä keskeisenä tehtävänä on edistää eri taustoista tulevien helsinkiläisten välistä vuorovaikutusta, sekä esitellä monialaisesti erilaisia taiteen ja kulttuurisen ilmaisun muotoja. Väestön monimuotoistumisen ja muista toimintaympäristön muutoksista johtuen taide- ja kulttuurilaitokset arvioivat uudelleen toimintaansa suhteessa Helsingin muuntuvaan asukasrakenteeseen.

Kansainvälinen kulttuurikeskus Caisa on ollut historiansa ajan maahanmuuttajien ja kansainvälisyyteen orientoituvien helsinkiläisten kohtauspaikka, ja alusta erilaisten maailmankulttuurin

muotojen esilletuomiseen. Helsingin ja sen asuinalueiden muuttuessa Caisan suhdetta aluetaloihin, ja aluetalojen roolia suhteessa monimuotoistuvaan asukasrakenteeseen selvitetään uudelleen. Näin luodaan kokonaisnäkemys kaupungin tarjoamien kulttuurisesti monimuotoisten palvelujen suuntaamisesta. Palvelujen tulisi vastata niihin tarpeisiin, joita monimuotoistuva väestö luo suhteessa kulttuuripalvelujen käyttäjiin ja sisältöjen tuottajiin.

Strategiaohjelmaviite: Maahanmuuttajien roolia taiteen ja kulttuurin kuluttajina ja tuottajina vahvistetaan (s.16)

Toimenpide 5.1	Arvioidaan uudelleen taide- ja kulttuuripalveluiden, kuten kansainvälisen kulttuurikeskus Caisan, toiminta monimuotoistuneessa toimintaympäristössä.
Vastuu	Kulttuurikeskus sekä muut kulttuuri- ja taidelaitokset
Mittari	Uudenlainen Caisa- konsepti on valmis.
Toimenpide 5.2	Käynnistetään aluetalot auki -projekti, jossa kartoitetaan talojen mahdollisuudet palvella alueidensa asukkaita nykyistä laajemmin.
Vastuu	Kulttuurikeskus
Mittari	Projekti aloitettu ja käynnissä.
Toimenpide 5.3	Muodostetaan Helsingin aluetyön malli, ja viedään se osaksi kulttuuritukikriteeristöä. Monimuotoisuus on yksi mallin keskeisistä osatekijöistä. Mallissa hyödynnetään nuorisosiainkeskuksen aluetyöntekijämallia sekä sosiaali- ja terveysviraston yhdyskuntatyön kokemuksia.
Vastuu	Kulttuurikeskus
Mittari	Malli valmis ja pilotit toteutettu.

6

Ruotsinkielinen kotoutuminen

Strategiaohjelmaviite: **Mahdollistetaan myös ruotsinkielinen kotoutuminen (s.9)**

Helsinkiin muuttaa muista kunnista, Ruotsista ja muualta ulkomailta henkilöitä, joilla on jo ruotsin kielen taitoa tai joilla on muulla tavoin yhteys ruot-

sin kieleen. Tarjoamalla em. maahanmuuttajille syventävää ruotsin kielen opetusta sekä asettautumista, kotoutumista ja työllistymistä tukevia polkuja edesautetaan kotoutumista ruotsinkieliseen yhteisöön sekä helpotetaan ruotsinkielisten työmarkkinoiden työvoiman tarvetta.

Toimenpide 6.1

- Kehitetään ruotsinkielisiä kotoutumispolkuja maahanmuuttajille, jotka osaavat ruotsia tai joilla on muita liittymäkohtia ruotsin kieleen.
- Kehitetään ruotsinkielisistä palveluista tiedottamista maahanmuuttajille ja työntekijöille.
- Kehitetään koulutukseen ja työllistymiseen johtavia palvelupolkuja.
- Kehitetään yhteistyötä työnantajien kanssa.
- Rakennetaan maahanmuuttajajärjestöjen, ruotsinkielisten järjestöjen ja muiden toimijoiden yhteistyöverkostoa tukemaan maahanmuuttajien asettautumista ja kotoutumista ruotsin kielellä ja ruotsinkielisiin instituutioihin.

Vastuu

Arbis, Yhteistyökumppanit: Luckan ja muut ruotsinkieliset järjestöt

Mittari

Ruotsin kielen opiskelijoiden määrä sekä koulutus- ja urapolut, kielen tasotestausten tulokset, palvelukykykyselyiden tulokset

7

Toimintaohjelmat

Strategiaohjelmaviite: Helsinki–Tallinna-kaksoiskaupungin kehitystä ryhdytään seuraamaan yhtenä kokonaisuutena (s.13)

Helsingin seudulla työskentelee arvioiden mukaan tuhansia virolaisia eri aloilla ja eripituisia aikoja. Pysyvästi Helsingissä asuvien virolaisten määrä on viime vuosina noussut nopeasti, mikä kertoo sii-

tä, että aiemmat pendelöijät ovat asettuneet pysyvästi Helsinkiin perheineen. Pendelöinti johtaa siis samoin kuin muissakin kaupungeissa ainakin joiltain osin pysyvään muuttoon. Muiden kuin pysyvästi Helsingissä asuvien virolaisten työntekijöiden määrästä, aloista, työehdoista tai asumisolosta ei kuitenkaan ole olemassa perustietoa, jonka varaan mahdollisia toimenpidesuosituksia voisi rakentaa.

Toimenpide 7.1	Tuotetaan tutkimus ja tilastoseuranta toimenpidesuosituksineen liittyen Helsingin ja Tallinnan seutujen väliseen työssäkäyntiin.
-----------------------	--

Vastuu	Tietokeskus, kaupunginkanslian elinkeino-osasto yhteistyössä Tilastokeskuksen ja TEM:n kanssa
---------------	---

Mittari	Tutkimus ja toimenpidesuositukset valmiit.
----------------	--

Strategiaohjelmaviite: Huomioidaan palvelukettämissessä myös heikommat ryhmät (s.20)

Pakolaiset ja pakolaisiin verrattavat muodostavat noin kymmenesosan kaikista Helsingin ja koko maan maahanmuuttajista. Pakolaiset tulevat kuitenkin useimmiten kriisi- ja sotatoimialueilta, jotka

ovat usein myös kehitysmaita. Matka lähtömaasta Suomeen on saattanut kestää useita vuosia, mikä aiheuttaa katkoksia koulu- ja työurissa. Nämä taustat sekä traumatisoivat kokemukset aiheuttavat erityispalvelutarpeita, joiden laadusta tai määrällisestä tarpeesta suhteessa kysyntään ei kuitenkaan ole selkeää kuvaa.

Toimenpide 7.2	Arvioidaan pakolaisten erityispalvelutarpeet: kootaan työryhmä, jonka tehtävänä ovat nykytilan kuvaus pakolaisten osuudesta eri palveluissa, palvelutarpeiden määrittely, toimenpidesuositukset palveluiden järjestämiseksi.
-----------------------	--

Vastuu	Sosiaali- ja terveystieteiden keskus
---------------	--------------------------------------

Mittari	Työryhmän raportti valmis ja toimenpidesuositukset vastuutettu.
----------------	---

8

Monimuotoisuuden tukeminen kaupunkiorganisaatiossa

Helsingin kaupungin asukkaat ja myös työyhteisöt monimuotoistuvat. Monimuotoistuminen ei tarkoittaa eri elämäntapojen ja -arvojen variaatioiden lisääntymistä työpaikoilla sekä työntekijöissä ja asukaskunnassa. Monimuotoistumiseen on vastattu ansiokkaasti ikäjohtamisella, joka huomioi työntekijäkunnan eri ikäryhmien johtamishaasteet. Kun kielellinen ja etnisten taustojen variaatio kaupungin asukkaiden joukossa lisääntyy, huomioi fiksu kaupunkiorganisaatio tämän myös henkilöstön osaamistarpeissa.

Eri kielten, kulttuurien ja maahanmuuttokysymysten osaamista tarvitaan yhä useammassa tehtävässä kaupungilla. Monimuotoisella henkilöstöpolitiikalla ja -johtamisella varmistetaan, että palvelutuotannossa huomioidaan eri asukasryhmien tarpeet ja lähtökohdat.

Strategiaohjelmaviite: Monimuotoisuuden johtaminen paranee kaikissa virastoissa ja liikelaitoksissa. (s. 27) Virastoissa vahvistetaan osaamista maahanmuuttajien kohtaamisessa (s.9)

Toimenpide 8.1

Parannetaan esimiesvalmiuksia ja henkilöstön osaamista arvioimalla esimiesvalmennukset monimuotoisuuden johtamisen näkökulmasta sekä parantamalla esimiesten HR-tukea muunkielisten osalta osana monimuotoisuuskysymyksiä.

Vastuu

Kaupunginkanslian henkilöstöosasto yhteistyössä Oiva:n ja kaupunginkanslian elinkeino-osaston sekä virastojen ja liikelaitosten kanssa

Mittarit

Arviointi toteutettu; HR-tuki parantunut monimuotoisuuskysymyksissä.

Strategiaohjelmaviite: Maahanmuuttajien määrä kaupungin henkilöstössä lähenee heidän osuuttaan väestöstä. (s.27)

Toimenpide 8.2

Seurataan muunkielisten osuutta kaupungin eri organisaatioissa ja organisaation eri tasoilla. Käynnistetään asiantuntija- ja esimiestehtävien kriteerien määrittely osana HR-tietojärjestelmähanketta.

Vastuu

Kaupunginkanslian henkilöstöosasto yhteistyössä virastojen ja liikelaitosten kanssa

Mittarit

Muunkielisen henkilöstön määrä (vakituiset/määräaikaiset); muunkielisten osuus asiantuntija- ja esimiestehtävissä -mittari luotu.

Strategiaohjelmaviite: Muunkielisten sijoittumista asiantuntija- ja esimiestehtäviin tuetaan.

Toimenpide 8.3	Tuetaan muunkielisten sijoittumista asiantuntija- ja esimiestehtäviin kehittämällä rekrytointiprosessien ja osaamisvaatimusten määrittelyjä.
Vastuu	Kaupunginkanslian henkilöstöosasto yhteistyössä virastojen ja liikelaitosten kanssa
Mittari	Rekrytointiprosessit ja osaamisvaatimukset, jotka tukevat muunkielisten sijoittumista asiantuntija- ja esimiestehtäviin, on määritelty.

9

Maahanmuuttajien osallisuuden vahvistaminen järjestöyhteistyöllä

Tyypillisesti ensimmäinen maahanmuuttajasukupolvi ei ehdi ajamaan omia etuja palvelutuotannossa, koska keskittyy työllistymiseen ja yhteiskunnan rakenteiden sisäistämiseen. Tämän ryhmän poliittinen aktiivisuus on myös matalampaa kuin kantaväestöllä. Kaupungin näkökulmasta tieto kaupunkiin asettuneiden yhteisöjen tarpeista on kuitenkin ensisijaisen tärkeä palveluiden saatavuuden ja räätälöinnin näkökulmista. Tässä tilanteessa asukasdemokratiaa ei voi jättää täysin puoluepoliittisen järjestelmän nojaan, vaan on kehitettävä erityisvälineitä, joilla saisi kuultua ns. hiljaisia ryhmiä, kuten maahanmuuttaja-asukkaita.

Suomessa on vahva korporativistinen perinne, jossa eri ryhmien intressejä edustavat kaupungin ja valtion työryhmissä ja neuvontaelimissä edustetut

organisaatiot. Koska maahanmuuttajat ovat usein ryhmä yhteiskunnassa, heidän järjestönsä ovat luonnollisesti vielä hauraat. Mikäli korporativismin perinnettä halutaan tasapuolisuuden nimessä ulottaa myös maahanmuuttajakysymyksiin, on huolehdittava, että heitä edustavat tahot pääsevät tasavertaiseen asemaan muiden ryhmien intressejä edustavien organisaatioiden kanssa. Kaupunki edistää maahanmuuttaja-asukkaiden osallisuutta markkinoimalla heille asukasosallisuuskanavia, vahvistamalla järjestönsä sekä tarjoamalla edunvalvontamahdollisuuksia järjestöfoorumien kautta.

Strategiaohjelmaviite: Organisoidaan systemaattista vapaaehtoistyötä täydentämään viranomaistoimintaa (s. 9)

Toimenpide 9.1

Maahanmuuttajajärjestöjä vahvistetaan koulutuksen, neuvonnan ja avustustoiminnan keinoin.

Vastuu

Kaupunginkanslian elinkeino-osasto, avustuksia myöntävät virastot, tietotekniikka- ja viestintä-osasto: osallisuus ja neuvonta -yksikkö

Mittarit

Tiedot muunkielisten järjestöjen osuuksista, avustustensaajien määrästä; rakenteita vahvistavan avustuksen vuosittainen saajamäärä; arviot em. avustuksen saajajärjestöjen kehittymisestä avustusvuosina.

Strategiaohjelmaviite: Edustuksellista demokratiaa vahvistetaan, kaupunkilaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia lisätään sekä niiden koskevia menetelmiä parannetaan. (s. 30)

Toimenpide 9.2	Markkinoidaan kohdennetusti Helsingin kaupungin asukkaiden osallisuuskanavia maahanmuuttajien järjestöille ja maahanmuuttajataustaisille asukkaille.
Vastuu	Kaupunginkanslian elinkeino-osasto sekä tietotekniikka- ja viestintä-osasto: osallisuus ja neuvonta -yksikkö
Mittari	Osallisuuskanavien räätälöityjen materiaalien/tilaisuuksien määrä

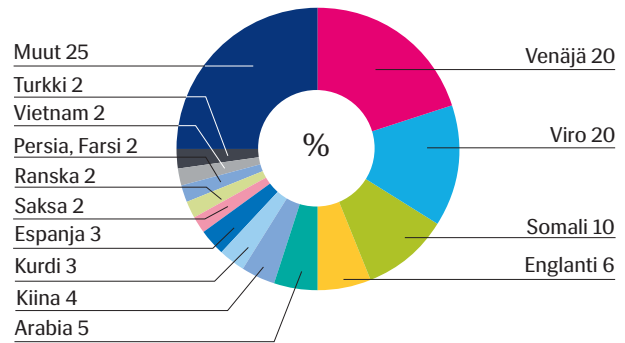
Strategiaohjelmaviite: Hyödynnetään käyttäjälähtöistä muotoilua sekä parannetaan palvelumuotoilun osaamista. Huomioidaan palvelukehittämisessä myös heikommat ryhmät. (s. 20)

Toimenpide 9.3	Sisällytetään järjestöyhteistyö osaksi kaikkien maahanmuuttajille suunnattujen palveluiden kehittämis- ja tuottamisprosessia. Jatketaan järjestöfoorumien järjestämistä osana palveluiden kehittämistoimintaa.
Vastuu	Seuranta kaupunginkanslian elinkeino-osasto
Mittarit	Osuus toimintamuodoista, joissa järjestötoimijoilla on selkeä työnjaollinen rooli; järjestöfoorumien määrä, osallistujien palaute järjestöfoorumeista.

Maahanmuuttajat ovat heterogeenista ja pääosin eurooppalaista joukkoa

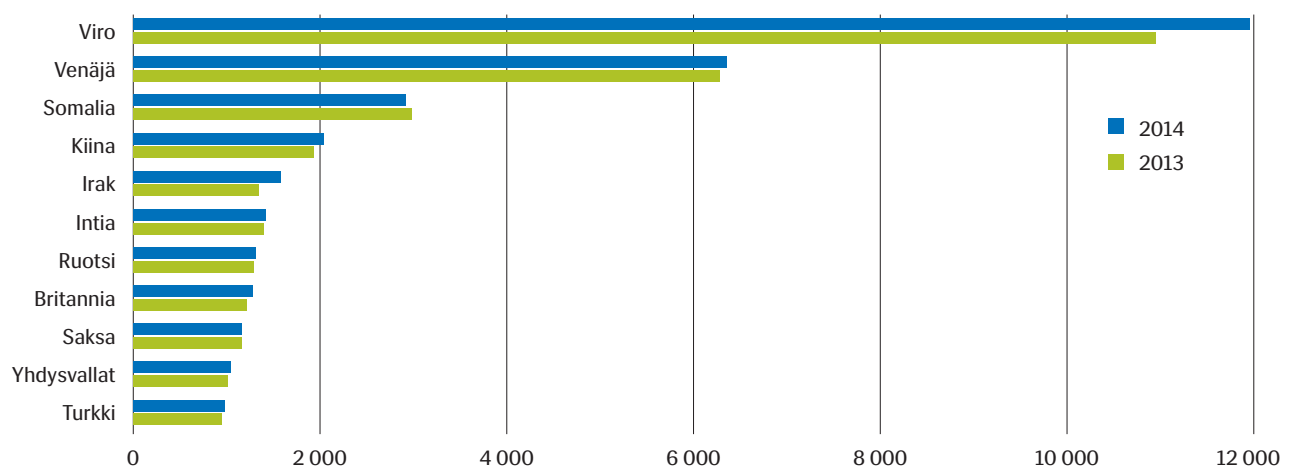
- Helsingin – kuten muiden globaalien suurkaupunkien – maahanmuuttajaväestöä luonnehtii heterogeenisyys. Maahanmuuttajat eroavat toisistaan maahantulon syiden, kielen, lähtömaan, kansalaisuuden, iän, koulutuksen ja maassaoloajan suhteen.
- Äidinkielen ja kansalaisuuden mukaan tehdyissä tilastoissa ryhmä ”muut” on suuri ja kasvava osuus. Tämä kertoo maahanmuuttajaväestön sisäisestä monimuotoistumisesta. Helsingiläisiä maahanmuuttajia ei yhdistä muu kuin se, että he kaikki asuvat Helsingissä.
- Helsingiläisillä on (ml. kotimaiset kielet) vähintään 135 rekisteröityä äidinkieltä sekä 174 kansalaisuutta. Helsingiläisistä yli 13 prosenttia puhui vuonna 2014 äidinkielenään muita kuin kotimaisia kieliä.
- Helsingin maahanmuuttajaväestölle on leimallista naapurimaista muuttaneiden ja eurooppalaistaustaisten suuri osuus. Venäjän- ja vironkieliset muodostavat kolmanneksen muunkielisestä väestöstä.
- Naapurimaista tulleiden ja eurooppalaistaustaisten määrä on noussut viime vuosina selvästi opiskelijoiden ja perhesyistä muuttaneiden määrän ja osuuden lisääntyä.

Kuva 1. Helsingin muunkielinen väestö äidinkielen mukaan 2014, N= 78 800

Lähde: Helsingin kaupungin tietokeskus

Kuva 2: Helsingin suurimmat kansalaisuusryhmät 2013 ja 2014

Kategoriaan ”muut kansalaisuudet” kuului v. 2013 20 100 ihmistä ja v. 2014 21 300 ihmistä.

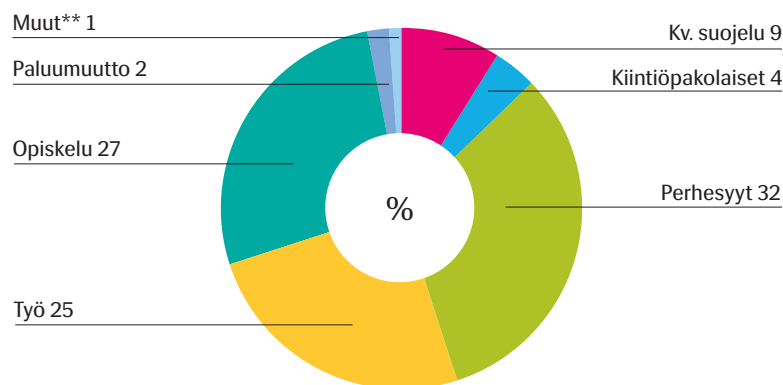
Lähde: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Liitteet

Perhe, työ ja opiskelu tuovat Suomeen

- Julkisesta keskustelusta saattaa saada sellaisen käsityksen, että pakolaisuus ja kansainvälinen suojelu ovat merkittävimpiä perusteita muuttaa Suomeen.
- Nämä perusteet kattavat kuitenkin vain 13 prosenttia kaikesta Euroopan unionin ulkopuolelta tulevasta maahanmuutosta.
- Keskeisin maahanmuuttoperuste on ollut jo vuosikymmeniä perhesyyt, tavanomaisimmin avioituminen suomalaisen tai Suomessa pysyvästi asuvan ulkomaalaisen kanssa.
- Perhesyyt kattavat yli kolmanneksen, tutkinto-opiskelu lähes kolmanneksen ja työ Suomessa neljänneksen EU:n ulkopuolisesta maahanmuutosta.
- Koska yli neljännnes maahanmuuttajista asuu Helsingissä, vastaavat osuudet ovat sovellettavissa myös tänne

Kuva 3: Maahanmuuttoviraston myöntämät ensimmäiset oleskeluluvat perusteittain vuonna 2013 (N= 20 076*), koko maa

* Mukana vain ns. 3. maiden kansalaiset. EU-kansalaiset rekisteröivät oleskelulupansa poliisilla ilman perustetta

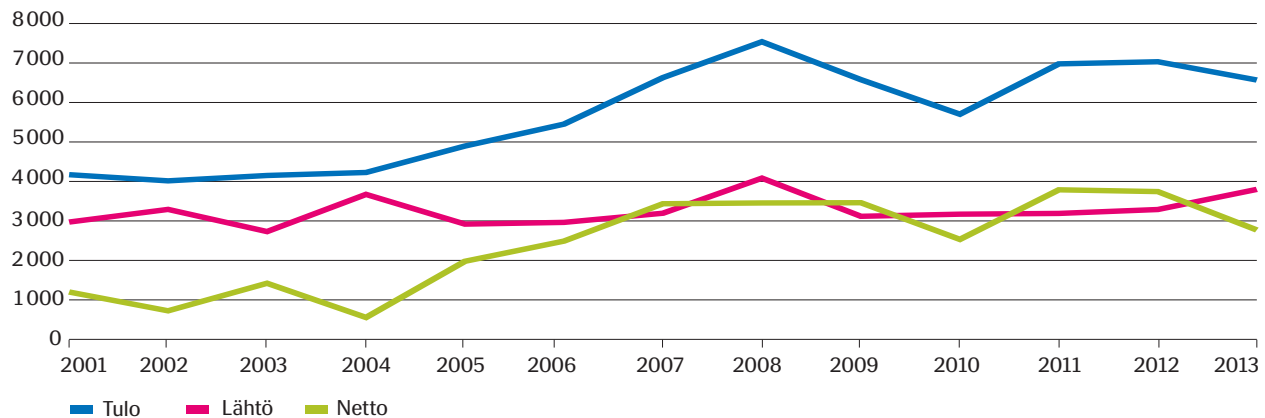
**Muut sisältää oleskelulupaperusteet: muu peruste, adoptio, au pair sekä ihmiskaupan uhrin oleskelulupa

Lähde: Maahanmuuttovirasto

Helsingin maahanmuuttajaväestö on kasvanut – mutta myöhään ja maltillisesti

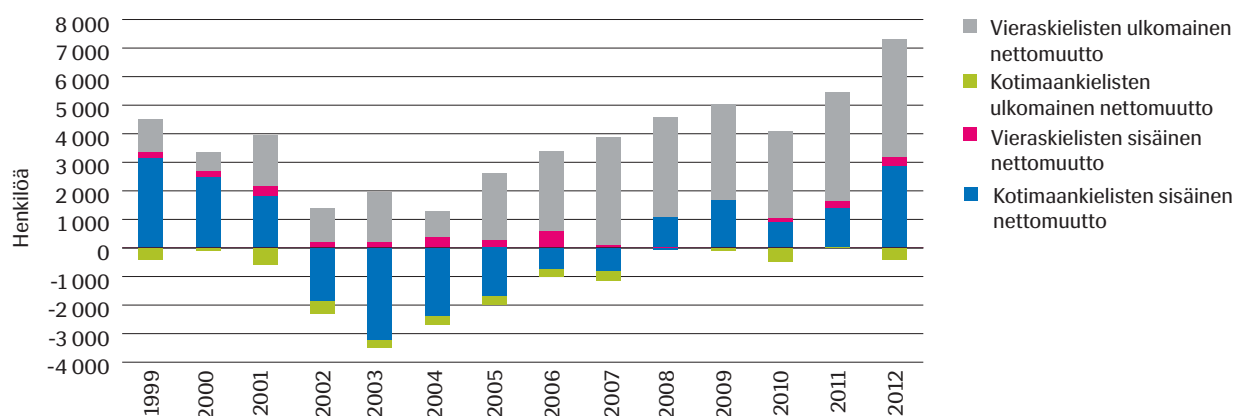
- Maahanmuuttajien määrä ja väestöosuus ovat nousseet kahdessa vuosikymmenessä sen jälkeen, kun Suomi ja Helsinki kytkeytyivät osaksi globaalia taloutta. Verrattuna muihin eurooppalaisiin kaupunkeihin Helsingissä on kuitenkin vähän maahanmuuttajia johtuen siitä, että kehitys alkoi myöhään, ja toinen sukupolvi on vasta kasvamassa aikuisiksi.
- Suomen ja Helsingin maahanmuuttajaväestön kasvu vaikuttaa nopealta siitä syystä, että lähtötaso oli poikkeuksellisen alhainen 1980–90-lukujen vaihteessa.
- Ulkomailta muuttavista 70 prosenttia on ulkomaan kansalaisia, ja loput paluumuuttavia Suomen kansalaisia. Ulkomaille muuttavien joukossa on vajaa 30 prosenttia ulkomaan kansalaisia. Seurantatutkimukset osoittavat, että kolmannes maahanmuuttajista muuttaa Suomesta pois ensimmäisen vuosikymmenen aikana.

Kuva 4: Muutot Helsinkiin ulkomailta ja Helsingistä ulkomaille 2001–2013

Lähde: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Kuva 5: Helsingin kotimainen ja ulkomainen nettomuutto äidinkielen mukaan vuosina 1999–2012

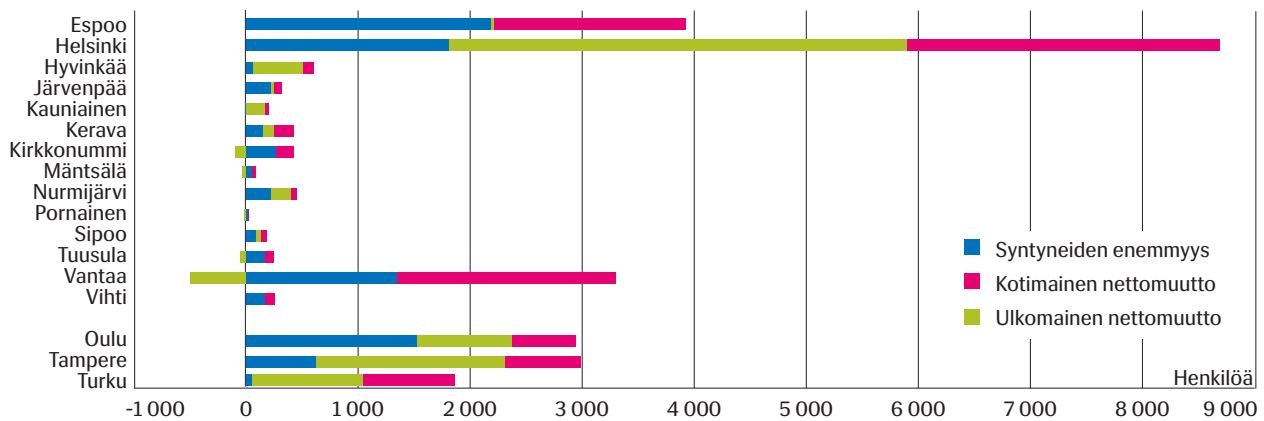
Lähde: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Liitteet

Isoimmat kaupunkiseudut ovat vetovoimaisia

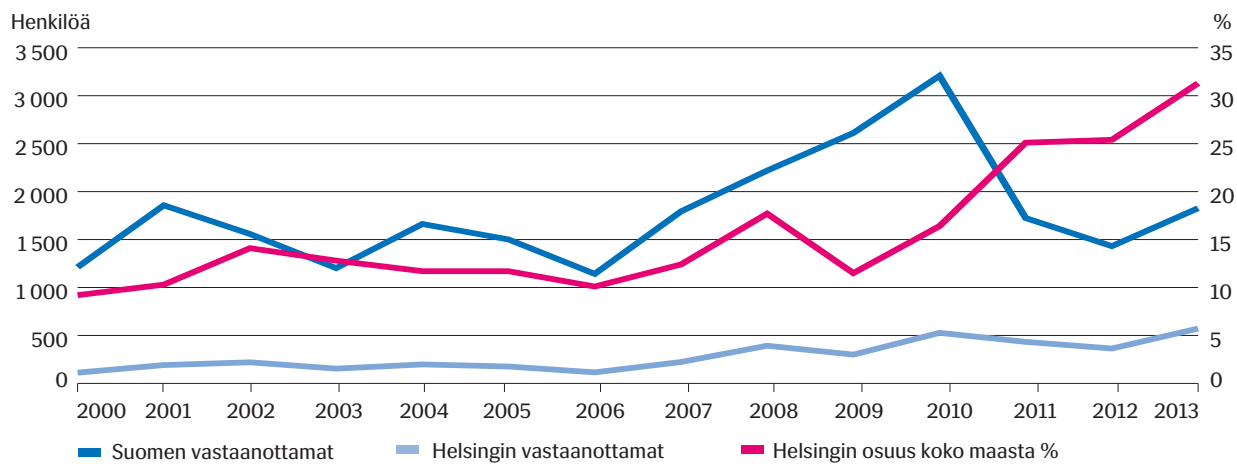
- Suomen mittakaavassa Helsinki ja pääkaupunkiseutu ovat maahanmuuttajakeskittymiä, kuten muidenkin maiden verrokkeiset. Helsingissä asuu yli neljännes Suomen maahanmuuttajaväestöstä (sekä ulkomailla syntyneistä, ulkomaan kansalaisista että muunkielisistä), pääkaupunkiseudulla yli puolet, ja Turku–Tampere-linjan eteläpuolella 80 prosenttia.
- Maahanmuuttajat hakeutuvat kaikkialla sinne, missä on työtä ja yrittämisen mahdollisuuksia – innovaatiovetoinen palvelutalous suosii tiheitä väestö- ja maahanmuuttajakeskittymiä.
- Tutkimukset osoittavat, että valinta on looginen: maahanmuuttajat työllistyvät Helsingissä ja pääkaupunkiseudulla nopeammin ja tulotaso on korkeampi kuin muualla maassa. Samat syyt perustelevat myös valtaväestön keskittymistä kasvukeskuksiin.

Kuva 6: Syntyneiden enemmitys ja nettomuutto Suomen kunnissa 2013

Lähde: Helsingin kaupungin tietokeskus, Tilastoja 2014:2.

Kuva 7: Helsinkiin ensimmäisenä kuntana muuttaneet ja Suomesta oleskeluluvan saaneet pakolaiset 2000–2013

Lähde: Uudenmaan ELY-keskus 2014.

Pakolaiset ja muut maahanmuuttajat ovat vapaita valitsemaan asuinkuntansa

- Kuten muutkin Suomessa asuvat, myös maahanmuuttajat ovat vapaita valitsemaan asuinkuntansa itsenäisesti. Pakolaisten ja muiden kansainvälistä suojelua saavien osalta noudatetaan kuitenkin kuntapaikkapolitiikkaa eli valtio neuvottelee kuntien kanssa pakolaisten vastaanotosta. Pakolaisleireiltä tulevilla ns. kiintiöpakolaisilla on Suomessa kuntapaikka valmiina ennen kuin he saapuvat Suomeen.
- Oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden osalta, jotka ovat tulleet Suomeen itsenäisesti, valtio neuvottelee kuntapaikoista kuntien kanssa, mutta kuntapaikoista on pulaa. Monet oleskeluluvan saaneet muuttavat Maahanmuuttoviraston vastuulla olevista turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksista itsenäisesti kuntiin.
- Suuret kaupungit, erityisesti Helsinki, ovat vetovoimaisia opiskelu- ja työmahdollisuuksien ja muiden maahanmuuttajien verrattain suuren määrän vuoksi.
- Turvapaikanhakijoiden ja oleskeluluvan saaneiden pakolaisten ja kansainvälistä suojelua saavien määrä vaihtelee voimakkaasti vuosittain. Tähän vaikuttavat mm. kriisimaiden tilanne ja muuttoreittien muodostuminen.

Tulevaisuuden Helsinki on nykyistä monikielisempi ja helsinkiläisten perheet monimuotoisempia

- Keskeisempi Helsinkiä muokkaava tekijä, kuin maahanmuutto sinänsä, on sellaisten lasten ja nuorten määrän voimakas lisääntyminen, jotka kasvavat monikielisissä perheissä.
- Helsinkiläisperheistä jo 30 prosentissa vähintään toinen vanhempi on syntynyt ulkomailla, ja uusista Helsingissä solmituista avioliitoista yli viidennes solmitaan ulkomaan kansalaisen kanssa.
- Ulkomaalaisten opiskelu ja työskentely Helsingissä johtaa usein parisuhteeseen suomalaisen tai toisen maahanmuuttajan kanssa. Yhä useamman helsinkiläisen perhesuhteet jakaantuvat moniin maihin ja useille mantereille.
- Monikielisten perheiden lasten määrän lisääntyminen vaikuttaa voimakkaasti varhaiskasvatukseen ja oppilaitosten toimintaympäristöön. Kahden pienen kielen kaupungissa lisääntyvä monikielisyys tulisikin nähdä yhteisön ominaisuutena, josta on hyötyä globaalien keskinäissidosten maailmassa.

Kuva 8: Vuonna 2012 syntyneet helsinkiläiset, joiden vanhemmista vähintään toinen on syntynyt ulkomailla sekä ne, joiden molemmat vanhemmat ovat syntyneet Suomessa

Vuonna 2012 syntyneet helsinkiläiset	Määrä	Osuus %
Molemmat vanhemmat syntyneet Suomessa	4 638	70
Vähintään toinen vanhempi syntynyt ulkomailla	1 987	30
Yhteensä	6 625	100

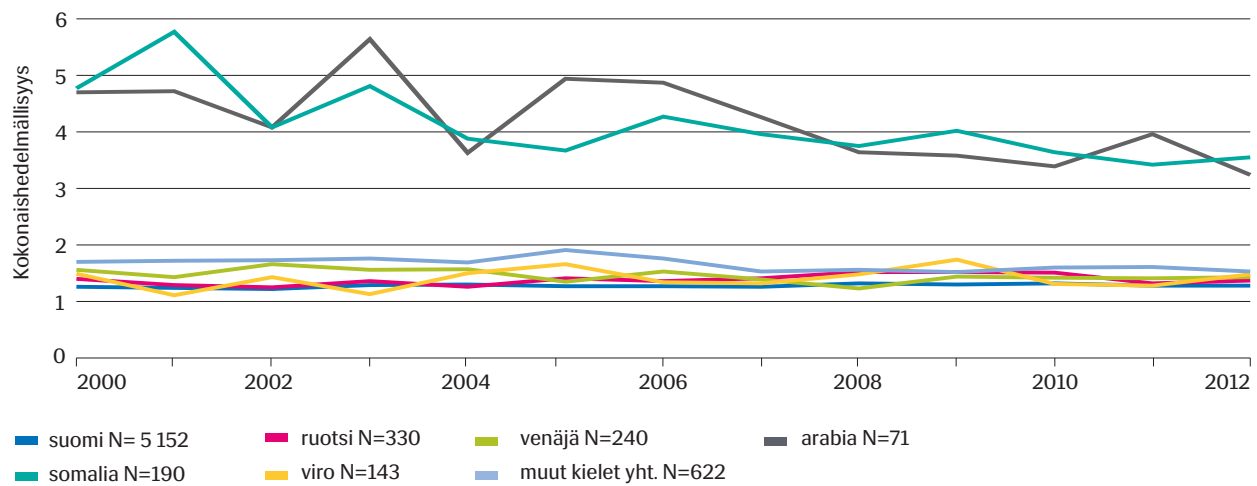
Lähde: Helsingin kaupungin tietokeskus

Liitteet

Maahanmuuttajat ovat parhaassa lapsentekoiässä

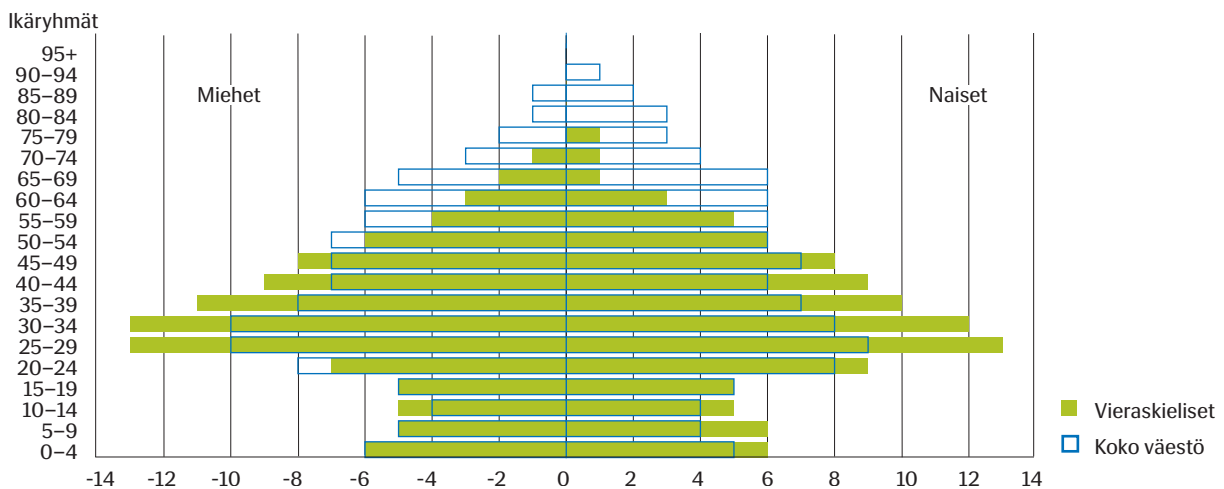
- Maahanmuuttajaväestön määrä nousee tulomuuton ja syntyvyyden myötä. Lapsiluku eri kieliryhmien naisilla vaihtelee voimakkaasti. Perussääntö on se, että perheiden lapsiluku seuraa äidin lähtömaan trendiä. Pakolaistaustaisilla naisilla syntyvyys on korkeampi ja venäjän- ja vironkielisillä alempi kuin valtaväestöllä.
- Helsingin maahanmuuttajat ovat parhaassa lisääntymisiässä, mikä heijastuu lasten ja nuorten muita ikäryhmiä suurempana osuutena muunkielisten joukossa. Maahanmuuttajien *kokonaishedelmällisyysluvulla* on taipumus nousta tai laskea valtaväestön tasolle viimeistään muutamassa sukupolvessa.
- Trendi näkyy jo nyt nuorempien maahanmuuttajataustaisten naisten joukossa.

Kuva 9: Kokonaishedelmällisyysluku naisen äidinkielen mukaan pääkaupunkiseudulla kieliryhmittäin 2000–2010

Lähde: Helsingin ulkomaalaisväestö vuonna 2013. Tilastoja 31:2013, Helsingin kaupungin tietokeskus.

Kuva 10: Koko väestön ja vieraskielisten ikärakenne Helsingissä 1.1.2013

Lähde: Helsingin ulkomaalaisväestö vuonna 2013. Tilastoja 31:2013, Helsingin kaupungin tietokeskus.

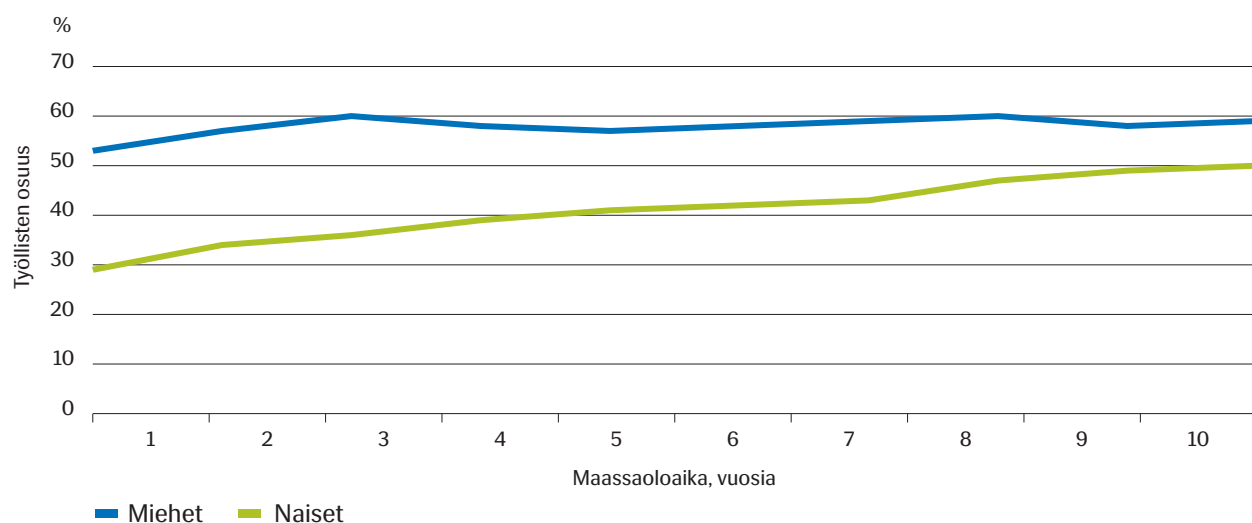
Maahanmuuttajien työllisyys kohenee aikaa myöten – mutta liian hitaasti

- Kun maahanmuuttajien työttömyyttä tarkastelee poikittaistilastojen eli tiettyä vuotta kuvaavien tilastojen valossa, työttömyys näyttäytyy yleensä 2,5 kertaa korkeampana kuin koko työvoimassa.
- Maahanmuuttajien työllisyys kuitenkin paranee selkeästi maassa-asumisvuosien myötä.
- Kielitaidon hankkiminen, ammatillisen osaamisen päivittäminen paikallisten työmarkkinoiden vaatimuksia vastaavaksi sekä suhdeverkoston rakentaminen vievät aikaa. Maahanmuuttajien työllisyyttä tulisi aina arvioida suhteessa Suomessa asuttuun aikaan.
- Tällä hetkellä maahanmuuttajien työllistyminen vakaalle uralle vie kuitenkin suhteettoman paljon aikaa, ja kielitaitoa kartuttavia ja osaamista täydentäviä toimenpiteitä tulisi nopeuttaa.

Eri maahanmuuttajaryhmien väliset erot vähenevät vuosien myötä

- Tutkimusten mukaan eri maahanmuuttajaryhmien asema työmarkkinoilla kehitty eri tavoin.
- Naiset ja pakolaisina tulleet lähtevät heikosta tilanteesta, mutta sukupuoleen ja maahantulon perusteeseen liittyvät erot kuroutuvat pienemmiksi asumisajan kuluessa.

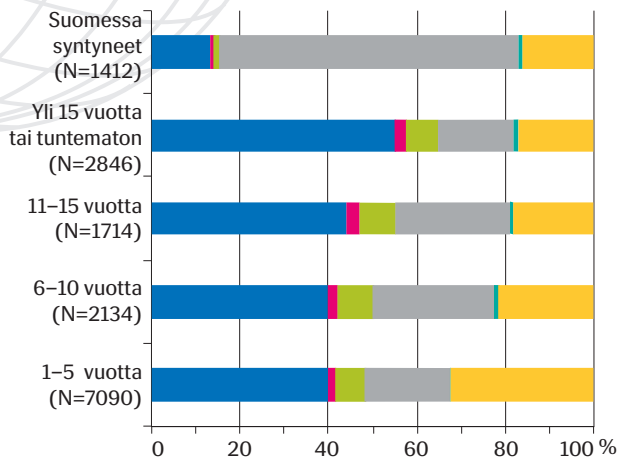
Kuva 11: Työllisten osuus maassaoloajan ja sukupuolen mukaan Uudellamaalla 18–64-vuotiaat

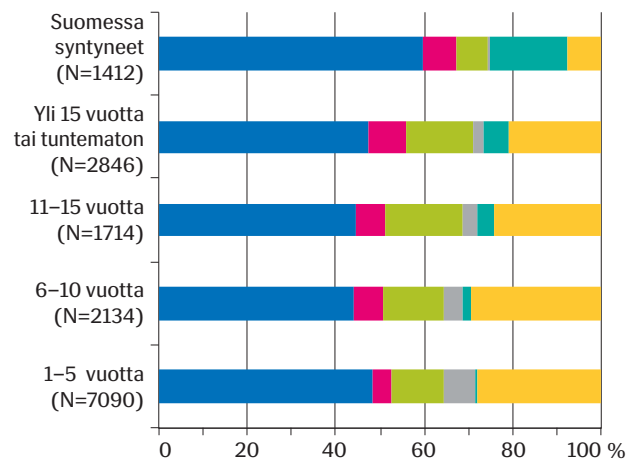
Lähde: Maahanmuuttajien työllistymiseen vaikuttavat tekijät, PTT & Ramboll Management 2014

Liitteet

Kuva 12: Syntyperältään ulkomaalaisten 15–29-vuotiaiden helsinkiläisten pääasiallinen toiminta Suomessa asumisen keston mukaan vuonna 2010

Kuva 13: Syntyperältään ulkomaalaisten 30–64-vuotiaiden helsinkiläisten pääasiallinen toiminta Suomessa asumisen keston mukaan vuonna 2010

■ Palkansaajat ■ Yrittäjät ■ Työttömät ■ Opsikelijat, koululaiset ■ Eläkeläiset (pl. työttömyyseläkeläiset) ■ Muut

Lähde: Helsingin kaupungin tietokeskus 2014.

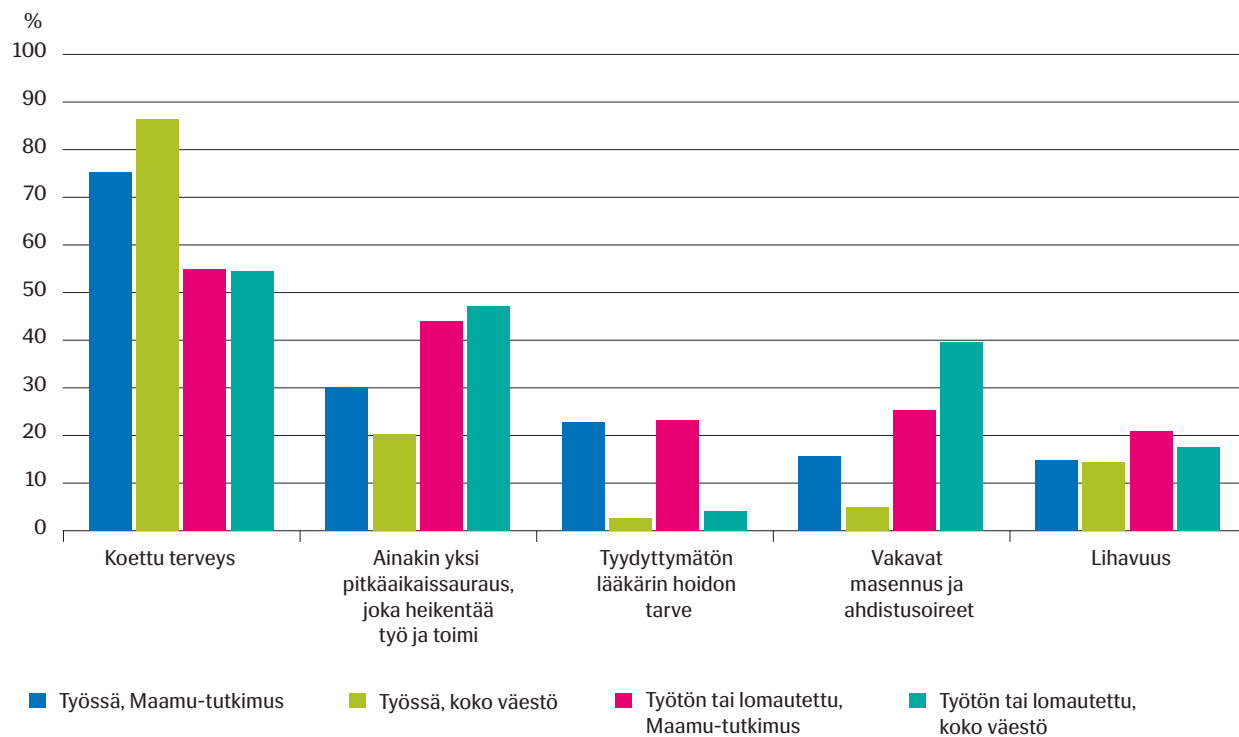
Kolmannes uusista yrityksistä maahanmuuttajien

- Maahanmuuttajat ovat yrittäjinä aktiivisempia kuin muu väestö. Helsingissä joka kolmannen uuden yrityksen perustaa maahanmuuttaja.
- Korkeasti koulutettujen osuus maahanmuuttajataustaisista yrittäjistä on noussut ja toimialakirjo on laaja. Katukuvasta nouseva stereotypia maahanmuuttajista lähinnä pizza-kebab-yrittäjinä ei pidä paikkaansa.
- Maahanmuuttajien yrittäjäaktiivisuutta selitetään paitsi muuta väestöä suuremmalla työttömyysriskillä, myös riskinottohalulla: maahanmuuttajuus edellyttää jo sinänsä riskinottoa, joten kynnys yrittäjäksi saattaa olla maahanmuuttajiksi valikoituneilla muuta väestöä alempi.

Pakolaisilla on paljon terveysriskejä

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) toteuttamat tutkimukset ovat osoittaneet, että kuten koko väestössä, myös tutkituilla maahanmuuttajaryhmillä (somalin-, kurdin- ja venäjänkieliset) työlliset ovat terveempiä kuin työttömät.
- Tutkimuksen perusteella vaikuttaa kuitenkin siltä, että myös työllisillä maahanmuuttajilla – erityisesti pakolaistaustaisilla (somalin- ja kurdinkieliset) on sekä objektiivisin että tutkittujen omaan arvioon perustuvien mittarien perusteella heikompi terveys kuin koko väestöllä.
- Muutenkin pakolaistaustaisilla – riippumatta siitä, ovatko he töissä, työttömiä tai työvoiman ulkopuolella – on tutkimusten perusteella jopa hälyttäviä riskitekijöitä hyvinvoinnissaan ja terveydessään. Nämä perustuvat erimerkiksi ravitsemukseen, liikuntatottumuksiin, elinoloihin, köyhyyteen sekä mielenterveyteen.

Kuva 14: Terveys työttömien ja työllisten kurdin-, somalin- ja venäjänkielisten joukossa verrattuna kaikkiin helsinkiläisiin, espoolaisiin ja vantaalaisiin 2012

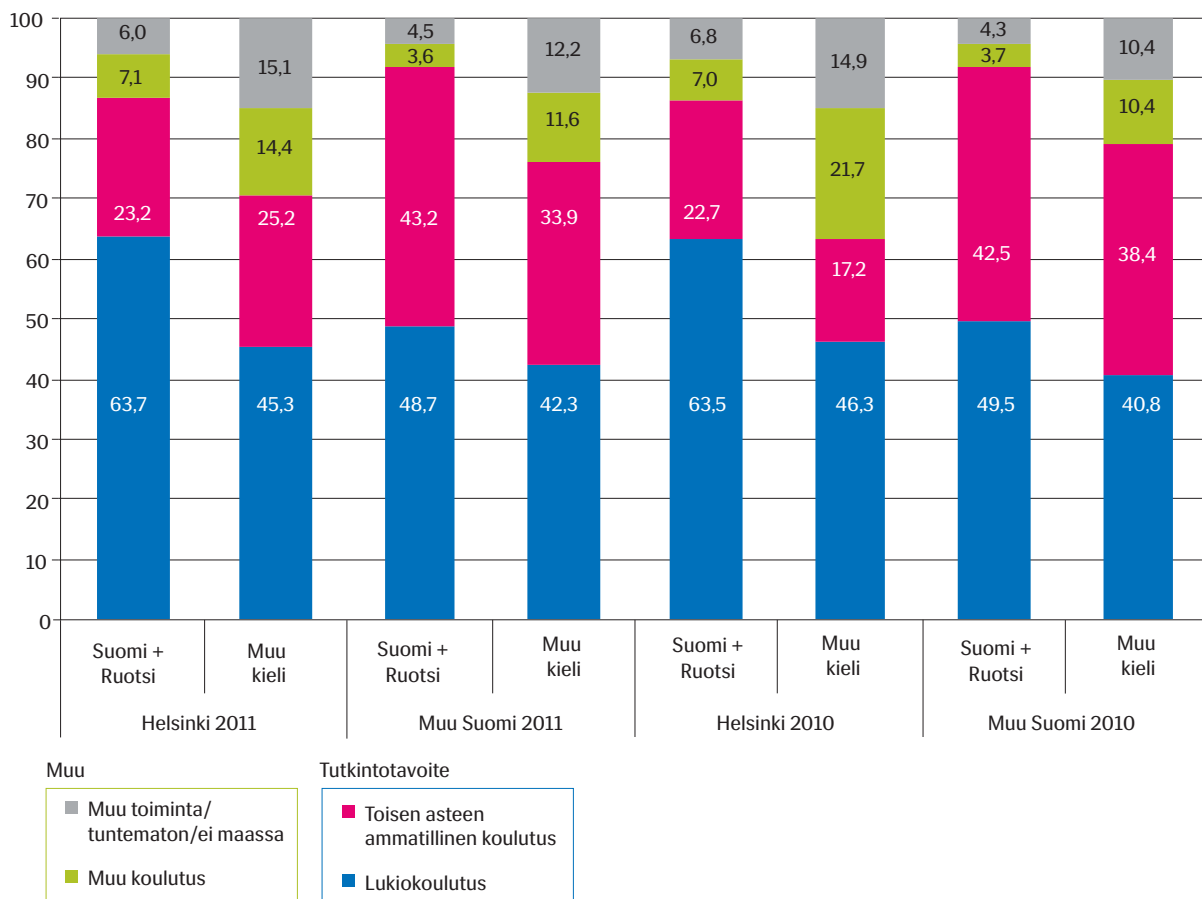
Lähde: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014.

Liitteet

Muunkieliset nuoret sijoittuvat peruskoulun jälkeen heikommin jatko-opintoihin kuin valtaväestö

- 9. luokan päättäneitä helsinkiläisiä nuoria oli vuonna 2011 yhteensä 5 365, ja näistä jatkokoulutukseen siirtyi suoraan 4 988 nuorta.
- Muunkielisten nuorten osuus oli 11 prosenttia.
- Muunkielisistä suoraan jatkokoulutukseen peruskoulun päättövuonna pääsi 88 prosenttia
- Näistä 45 prosenttia pääsi lukiokoulutukseen, 25 prosenttia ammatilliseen ja 14 prosenttia muuhun koulutukseen.
- Suomen ja ruotsinkielistä nuorista suoraan jatkokoulutukseen peruskoulun päättövuonna pääsi 94 prosenttia.
- Näistä 64 prosenttia pääsi lukiokoulutukseen, 23 prosenttia ammatilliseen ja 7 prosenttia muuhun koulutukseen.

Kuva 15: Vuosina 2010 ja 2011 peruskoulun 9. luokan päättäneiden sijoittuminen saman vuoden syksyllä, osuudet sekä lukumäärät 9. luokan päättäneistä

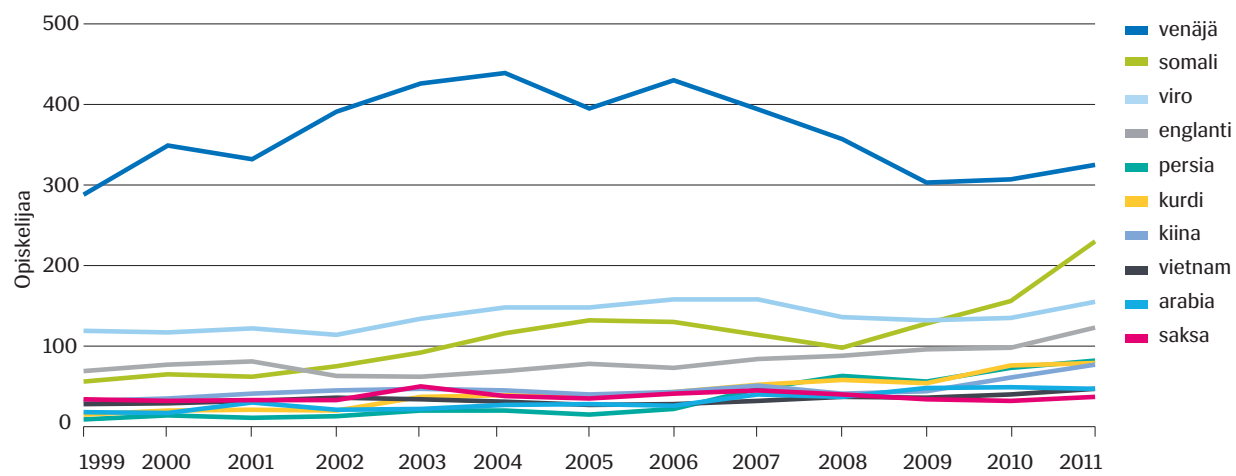

Lähde: Tilastokeskus / Helsingin kaupungin tietokeskus 2013

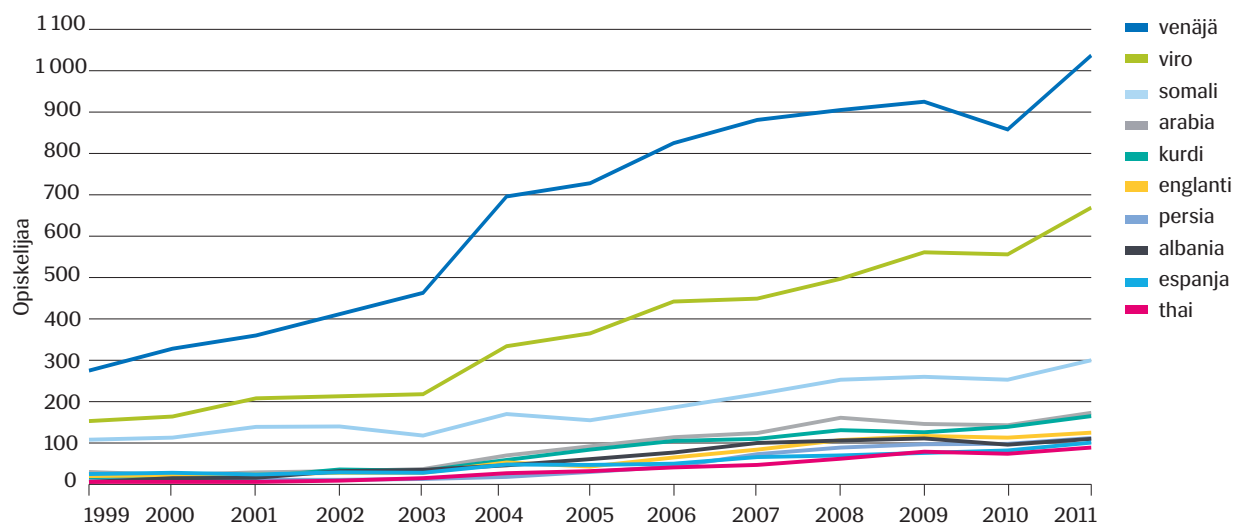
Muunkieliset eri koulutusasteilla Helsingissä

- Venäjänkieliset ovat suurin ryhmä kaikilla koulutusasteilla. Lukiokoulutuksessa venäjänkielisten määrä on kuitenkin laskenut viime vuosina.
- Somalinkielisten nuorten määrä on kasvanut nopeasti lukiokoulutuksessa, ja he ovat vuonna 2014 toiseksi suurin muunkielisten ryhmä lukioissa.
- Ammatillisessa koulutuksessa muunkielisten opiskelijamäärät kasvavat nopeasti.

Kuva 16: Muut kuin suomen ja ruotsinkieliset opiskelijat lukiokoulutuksessa Helsingissä. Yleisimpien kieliryhmien opiskelijamäärien kehitys vuosina 1999–2011

Kuva 17: Muut kuin suomen ja ruotsinkieliset opiskelijat ammatillisessa koulutuksessa Helsingissä. Yleisimmän kieliryhmien opiskelijamäärän kehitys vuosina 1999–2011

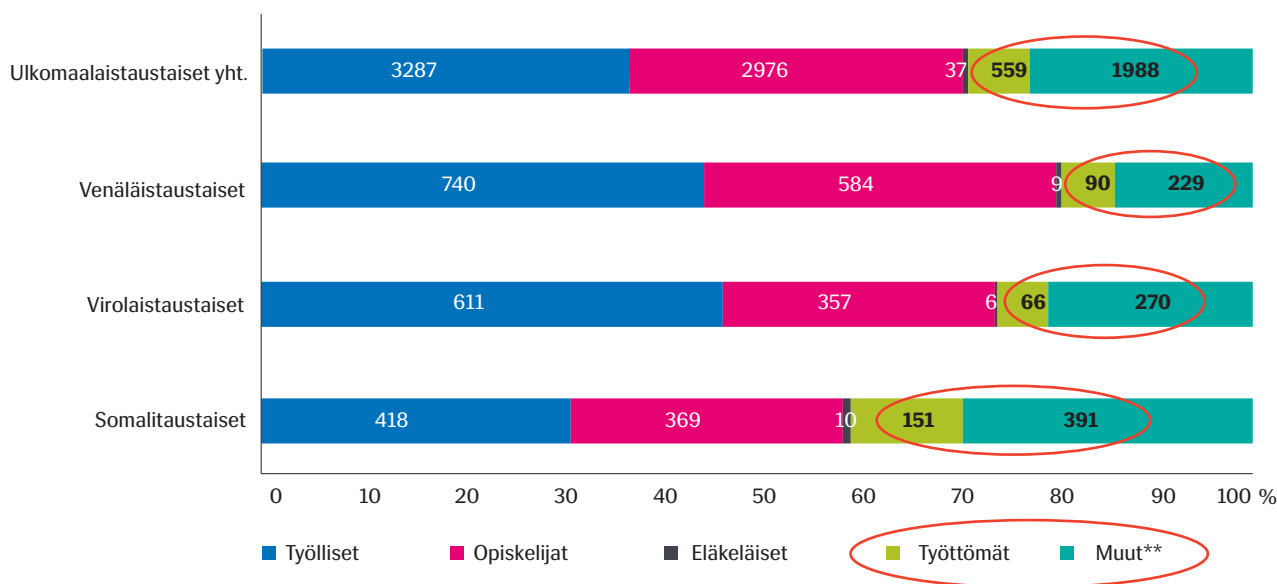
Lähde: Helsingin kaupungin tietokeskus ja tilastokeskus 2013

Liitteet

Ulkomaalaistaustaisten nuorten pääasiallinen toiminta ja suurimmat kansalaisuusryhmät 2010

- 15–24-vuotiaista ulkomaalaistaustaisista 43 prosenttia (3846) kuului työvoimaan.
- Työllisiä oli koko ikäryhmästä 37 prosenttia (3287) ja työttömiä 6 prosenttia (559).
- Kolmasosa nuorista (2976) oli päätoimisia opiskelijoita.
- 22 prosenttia (1988) nuorista kuului pääasiallisen toiminnan tarkastelussa luokkaan ”muut,” eli he olivat työvoiman ulkopuolella, eivätkä opiskelleet päätoimisesti.
- Työhön tai opiskeluun osallistuminen vaihtelee varsin voimakkaasti riippuen nuorten ja/tai hänen vanhempiansa syntymämaataustasta. Työttömien ohella kiinnostavan luokan muodostavat ”muut työvoiman ulkopuolella olevat” nuoret. Osalla heistä on riski jäädä yhteiskunnan toimintojen ulkopuolella ja syrjäytyä.
- Ryhmään ”muut” kuuluvat varusmies- tai siviilipalvelua suorittavat, kotona lapsia tai perheenjäseniä hoitavat, virallisen opintojärjestelmän ulkopuolelle opiskelevat, ulkomailla olevat sekä mahdollisesti syrjäytymisriskissä olevat nuoret.
- Tähän ryhmään luokitellaan myös ne henkilöt, joita ei tavoiteta muista viranomaisrekistereistä, eli osa heistä on saattanut poistua maasta, mutta tieto ei ole tallentunut väestötietojärjestelmiin.

Kuva 18: Ulkomaalaistaustaiset* 15–24-vuotiaat nuoret pääasiallisen toiminnan mukaan Helsingissä vuoden 2010 lopussa

* Ulkomaista syntyperää ovat ne henkilöt, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla. Ulkomaista syntyperää ovat myös ulkomailla syntyneet henkilöt, joiden kummastakaan vanhemmasta ei ole tietoa Väestötietojärjestelmässä.

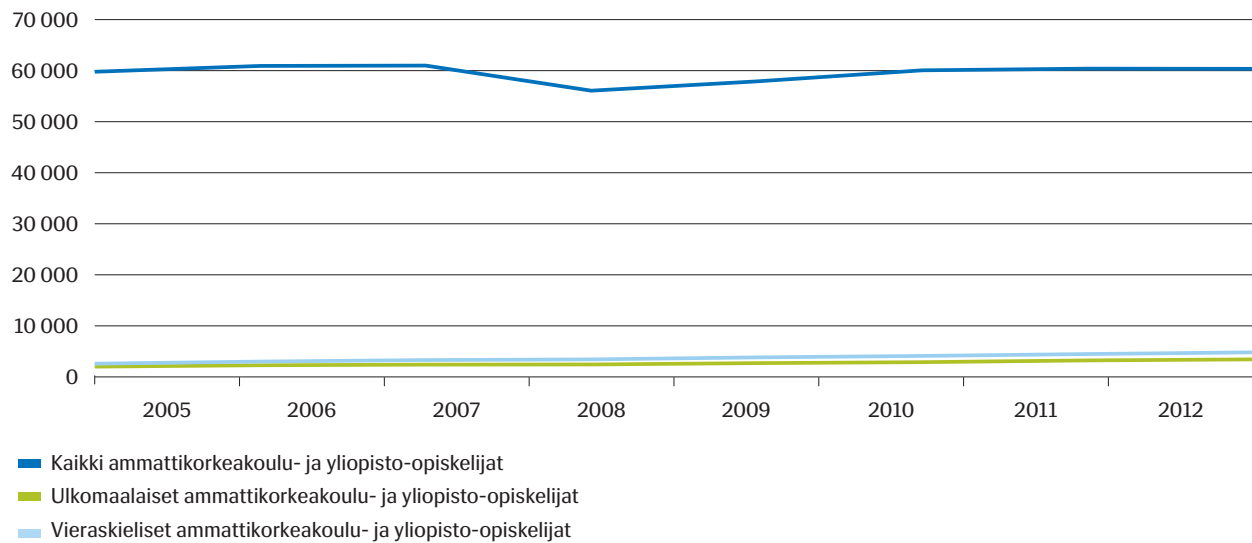
** Muut-ryhmään kuuluvat varusmies- tai siviilipalvelua suorittavat, kotona lapsia tai perheenjäseniä hoitavat, virallisen opintojärjestelmän ulkopuolelle opiskelevat, ulkomailla olevat sekä mahdollisesti syrjäytymisriskissä olevat nuoret. Tähän ryhmään luokitellaan myös ne henkilöt, joita ei tavoiteta muista viranomaisrekistereistä, eli osa heistä on saattanut poistua maasta, mutta tieto ei ole tallentunut väestötietojärjestelmiin.

Lähde: Helsingin kaupungin tietokeskus ja tilastokeskus 2013

Korkeakoulujen ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä on lisääntynyt nopeasti

- Viimeisen vuosikymmenen aikana korkeakoulut ovat kansainvälistyneet voimakkaasti mm. rekrytoimalla ulkomaalaisia tutkinto-opiskelijoita pääosin englanninkielisiin tutkinto-ohjelmiin.
- Korkeakoulujen kansainvälistymistrendi on tervetullut, mutta englanninkielisten tutkinto-ohjelmien kehittämistyössä olisi tarkkaan arvioitava, millaisille työmarkkinoille erityisesti ulkomailta tulevat opiskelijat tähtäävät.
- Onko tähtäin globaaleilla työmarkkinoilla, joissa liikkuvuus on maailmanlaajuisia ja kieli englantia? Näihin tähtäävät esimerkiksi monet yliopistojen teknis-taloudelliset tutkinto-ohjelmat.
- Vai onko tähtäin paikallisilla työmarkkinoilla, joissa paikallisesti standardoitu osaaminen, kuten suomen kielen taito, kulttuuriset taidot ja sosiaaliset verkostot ovat olennaisia?

Kuva 19: Ulkomaalaiset ja muunkieliset tutkinto-opiskelijat Helsingin korkeakouluissa ja yliopistoissa 2005–2012

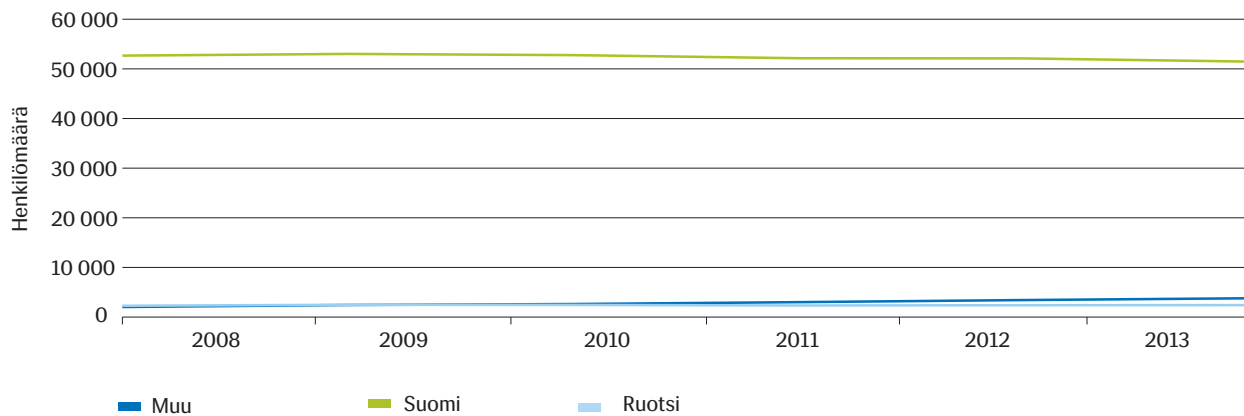
Lähde: Tilakeskus 2014

Liitteet

Kaupunkiorganisaation monimuotoistuminen on keskeinen tekijä uudistuvan johtamisen kannalta

- Kaupunki seuraa muunkielisten osuuden kehitystä virastoissa ja eri ammattiryhmissä ja pyrkii nostamaan muunkielisten henkilöstöosuutta siten, että se heijastaa muunkielisten osuutta koko väestöstä.
- Numeerisen osuuden nosto ei ole itsetarkoitus, vaan kysymyksessä on väline, jolla monimuotoistumista voidaan seurata ja arvioida.
- Henkilöstöosuuden nostossa ei ole kyse kiintiöimisestä vaan virastojen käyttöön tarkoitetuista johtamis- ja rekrytointivälineistä, jotka vastaavat monimuotoistuvan väestön palvelutarpeita.
- EU-kaupunkien pidempi maahanmuuttohistoria on opettanut, että kaupunkiorganisaatioissa muunkielisten työntekijöiden osuus nousee aikaa myöten monilla ammattialoilla yli väestöosuuden. Näiden kaupunkien, ja myös Helsingin tulevana haasteena on se, että maahanmuuttajat keskittyvät suorittavan tason tehtäviin.
- Asiantuntija- ja johtamistehtävissä osaamista rakennetaan ja jaetaan sosiaalisten verkostojen kautta, ja nämä verkostot suosivat samanlaisuutta ja yhdenmukaisina toistuvia urapolkuja. Asiantuntijaorganisaatioissa on hyötyä monenlaisista ja monimuotoisista osaamisista, näkemyksistä ja tavoista ratkaista ongelmia.

Kuva 20: Eri kieliryhmien määrä ja osuus kaikista palvelussuhteissa olevista Helsingin kaupungilla 2008–2013

Lähde: Helsingin kaupungin henkilöstöhallinnon tietojärjestelmä 2013

Helsingin kaupunki

**Kaupunginkanslia
PL 20
00099 Helsingin kaupunki**